

วิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์และการใช้ภาษา

การวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์และการใช้ภาษา เป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์วรรณกรรม เนื่องจากกลวิธีเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงวรรณกรรมได้ตามที่ผู้เขียนมุ่งหวัง ในการวิเคราะห์กลวิธีผู้วิจัยจะวิเคราะห์ในข้อต่อไปนี้คือ

๓.๑ กลวิธีการประพันธ์

๓.๒ กลวิธีการใช้ภาษา

๓.๑ กลวิธีการประพันธ์

กลวิธีการประพันธ์คือวิธีการที่จะทำให้บทประพันธ์เป็นเรื่องน่าอ่าน น่าสนใจหรือจะเรียกว่า ศิลปะของการแต่งการประพันธ์ก็ว่าได้

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้อธิบายเกี่ยวกับกลวิธีการประพันธ์ไว้ดังนี้

กลวิธี คือการกระทำอย่างไรจึงจะให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้และให้บรรลุความมุ่งหมายของเรา แบ่งเรื่องออกเป็นบท ๆ หรือไม่ จะตั้งต้นบทที่หนึ่งด้วยตัวเอง ฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย หรือจะตั้งต้นด้วยตัวที่ไม่ค่อยสำคัญในเรื่อง พอแต่เพียงให้เห็นฉากของเรื่อง จะใช้สำนวนภาษาอย่างไร จะใช้ภาษาสละสลวยพรรณนาภาพงาม ๆ ในชนบท หรือจะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพที่น่าสังเวชเนื่องมาจากความยากจนของชาวชนบท หรือจะแสดงให้เห็นภาพความสงบ เราอาจเลือกสำนวนเหมือนภาษาพูดตลอดเรื่อง หรือเลือกสำนวนเรียบ ๆ เมื่อแสดงชีวิตชาวกรุง หรือเลือกสำนวนผาดโผนเมื่อแสดงชีวิตชาวชนบท และใช้ฉากเพียงแห่งเดียว ให้เหตุการณ์ทุกอันเกิดขึ้นในชนบท หรือจะให้เกิดในกรุงและชนบทสลับกันไป เราใช้อารมณ์ขันหรือไม่ หรือจะใช้อารมณ์จริงจังหรือจะแทรกการอภิปรายปรัชญาชีวิตไปกลางระหว่างที่พรรณนาชีวิตในชนบท เหล่านี้เป็นกลวิธีที่ผู้แต่งจะต้องกำหนดขอบข่ายของการของกลวิธีทั้งหมด เราอาจเรียก สลีลา ก็ได้

กุหลาบ มีลสิกะมาส กล่าวว่่า

กลวิธีในการแต่งวรรณคดี เป็นคุณสมบัติสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ เรื่องมีคุณค่าในทางวรรณคดี กลวิธีเป็นความสามารถและเป็นฝีมือของผู้แต่งในวรรณคดีประเภทเรื่องเล่า (เช่นนิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น) มีหลากหลายวิธี และจะทวีขึ้นไปเสมอตราบเท่าที่ศิลปะการแต่งเจริญก้าวหน้า^๑

การวิเคราะห์นวนิยายขนาดสั้นของ ไม้ เมืองเดิม นี้ ด้านกลวิธีในการประพันธ์แบ่งได้ดังนี้คือ

๓.๑.๑ กลวิธีการดำเนินเรื่อง

๓.๑.๒ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง

๓.๑.๑ กลวิธีการดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องนี้ กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้พูดถึงไว้ว่า

กลวิธีการดำเนินเรื่อง (บางครั้งอาจรวมถึงฉากด้วย) ผู้แต่งอาจใช้วิธีการได้หลายแบบ เช่น

๑. เล่าเรื่องตามลำดับปฏิทิน เรื่องเกิดก่อนเล่าก่อน เรื่องเกิดทีหลังเล่าทีหลัง เป็นลำดับไป
๒. การเล่าเรื่องย้อนต้น (flash back) เรื่องอาจเปิดขึ้นในตอนใดของเรื่องก็ได้ แต่วิธีการเล่าย้อนต้น สลับไปมากับเรื่องในปัจจุบัน
๓. เล่าเหตุการณ์เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา (และมีจุดรวมเรื่องต่างสถานที่นี้แล้วกลับแยกใหม่ รวมใหม่ได้) เช่น เรื่องเกิดขึ้นในเมือง ๒ เมือง หรือตำบล ๒ ตำบล
๔. การผูกเรื่องให้หน้าสนใจ ด้วยการสร้างความใคร่รู้เรื่องต่อไป (คือการสร้าง Suspence)
๕. การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง
๖. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย และการคัดเลือกเหตุการณ์ประกอบอันเป็นรายละเอียดต่าง ๆ
๗. การใช้เหตุบังเอิญหรือเหตุประจวบเหมาะหรือไม่ และถ้ามี ใช้เพื่อประโยชน์อะไร ได้ผลเพียงใด
๘. การสื่อความคิด ตามโลกทัศน์ของผู้แต่งอย่างแจ่มแจ้ง เป็นที่เข้าใจของผู้อ่านหรือการมีสารัตถะของเรื่องที่ชัดเจน ให้อ่านรับทราบข้อคิดตามที่ผู้แต่งมีเจตนารมณ์

^๑ กุหลาบ มัลลิกะมาส, เรื่องเดิม, หน้า ๕๐

๙. การคลี่คลายสารัตถะของเรื่องไปตามลำดับขั้นต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จนเรื่องจบลงสอดคล้องกับสารัตถะของเรื่อง สมเจตนาธรรมของผู้แต่ง

๑๐. การใช้สัญลักษณ์และปู่อลาธิษฐาน ซึ่งอาจใช้เป็นเนื้อเรื่อง ทั้งเรื่องหรือแทรกอยู่เป็นบางเรื่องบางตอน ช่วยให้เห็นความสามารถพิเศษของผู้แต่งว่ามีวิธีเล่าเนื้อเรื่องและแสดงความคิดอย่างไร กล่าวอย่างตรงไปตรงมา หรืออย่างมีกลวิธีที่แปลกแตกต่างออกไป สัญลักษณ์บางอย่างเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์ของมนุษย์ทั่วไป เช่น ฤดูใบไม้ผลิกับฤดูหนาว เป็นสัญลักษณ์ของเยาว์วัยกับวัยชรา หรือเทียบได้กับความมีชีวิตชีวา ความอ่อนล้า สัญลักษณ์ของบุญญาธิการของพระมหากษัตริย์ มีนิยายปรัมปรา เรื่องพระอินทร์กับช้างเอราวัณเป็นเรื่องประกอบ

๑๑. การจบอย่างประทับใจ เรื่องที่จบได้อย่างประทับใจ คือเรื่อง que เมื่ออ่านจบสิ้นลงแล้ว แต่ความคิดของผู้อ่านยังไม่จบตาม และมักทำท่ายหรือเขียนวนการอภิปรายต่อไปอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นเรื่องจบด้วยความเศร้า หรือจบด้วยความสุขหรือไม่ใช้ทั้งสองอย่าง^๑

ในการวิเคราะห์กลวิธีการดำเนินเรื่องนวนิยายขนาดสั้นของ ไม้ เมืองเดิม จะอาศัยหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวและเพิ่มเติมบ้างตามความเหมาะสม

กลวิธีการดำเนินเรื่องของ ไม้ เมืองเดิม^๒ อาจจะสรุปได้ดังนี้คือ

- ๓.๑.๑.๑ การเล่าเรื่องตามลำดับปฐิทิน
- ๓.๑.๑.๒ การเล่าเรื่องย้อนต้น
- ๓.๑.๑.๓ การเล่าเหตุการณ์เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา
- ๓.๑.๑.๔ การผูกเรื่องให้น่าสนใจด้วยการสร้างความใคร่รู้เรื่องต่อไป
- ๓.๑.๑.๕ การสร้างปมขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง
- ๓.๑.๑.๖ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย
- ๓.๑.๑.๗ การใช้เหตุบังเอิญหรือเหตุประจวบ
- ๓.๑.๑.๘ การสื่อความคิด
- ๓.๑.๑.๙ การคลี่คลายสารัตถะของเรื่อง

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐-๔๒

^๒ ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ค.

๓.๑.๑.๑๐ การใช้สัญลักษณ์และบุคลากร

๓.๑.๑.๑๑ การเปิดเรื่อง

๓.๑.๑.๑๒ การปิดเรื่อง

๓.๑.๑.๑๓ การบรรยาย

๓.๑.๑.๑ การเล่าเรื่องตามลำดับปฏิทิน

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องตามแบบปฏิทิน โดยเล่าตามลำดับเรื่องเกิดก่อน-หลัง และเล่าเป็นลำดับไปตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่สับสน ไม้ เมืองเดิม ใช้การเล่าแบบนี้ในทุกเรื่อง

๓.๑.๑.๒ การเล่าเรื่องย้อนต้น

ไม้ เมืองเดิม ไม่นิยมใช้แบบการเล่าเรื่องย้อนต้น คือ เล่าจากท้ายเรื่องไปยังต้นเรื่อง แต่ ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธี ใช้บทสนทนาของตัวละครช่วยในกรณีต้องการให้ความรู้ หรือลำดับความเป็นมาแต่หันหลังแต่ไม่ปรากฏมากนัก เท่าที่พบมีในเรื่องกลางเพลิง ขายสามโบสถ์ นางห้าม รอยไถ ศาลเพียงตา สำเภาล่ม ลินในน้ำ เสือข้าม เสือทุ่ง เป็นต้น

๓.๑.๑.๓ การเล่าเหตุการณ์เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา

ไม้ เมืองเดิม ใช้วิธีเล่าเหตุการณ์ตามพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละฉาก บางเรื่องใช้วิธีสลับกัน เช่น เรื่องแผลเก่า ไม้ เมืองเดิม เปิดฉากเล่าเหตุการณ์ในชนบท (บางกะปิ) แล้วเปิดฉากในกรุงเทพฯ เล่าเหตุการณ์สลับกันไป ส่วนในเรื่องอื่น ๆ ไม้ เมืองเดิม เล่าไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งตามการดำเนินเรื่อง

๓.๑.๑.๔ การผูกเรื่องให้น่าสนใจด้วยการสร้างความใคร่รู้เรื่องต่อไป

ไม้ เมืองเดิม ใช้พฤติกรรมของตัวละครเป็นปัญหา ผู้อ่านจะคอยจ้องจอกับการตัดสินใจของตัวละคร การแก้ปัญหา หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ตัวอย่างเช่น พระเอกถูกชิงรักโดยหญิงคนรักต้องเข้าพิธีแต่งงานกับหนุ่มอื่น พระเอกยกพวกไปแย่งชิงตัวผู้หญิงท่ามกลางพิธี มีการต่อสู้กันด้วยเหลี่ยมนักเลงและผู้อ่านจะคอยว่าพระเอกจะได้รับชัยชนะหรือพ่ายแพ้ ซึ่งบางเรื่องก็ชนะ บางเรื่องก็แพ้ เป็นต้น

ไม้ เมืองเดิม ใช้อุปนิสัยมุ่งมั่น เด็ดเดี่ยวของตัวละครหรือเหตุการณ์ สำคัญจากการตามล้างแค้น การต่อสู้อย่างลูกผู้ชาย เป็นจุดสร้างความใคร่รู้เสมอ ซึ่งทำให้ผู้อ่าน รอคอยด้วยความกระวนกระวาย

๓.๑.๑.๕ การสร้างเนขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง

เนขัดแย้งของ ไม้ เมืองเดิม ส่วนใหญ่จะเป็นเนขัดแย้งระหว่าง คนรวยกับคนจน การกดขี่กับผู้ถูกกดขี่ การเป็นอริกันแต่หนหลัง ความขัดแย้งระหว่างกิเลสตัณหา ของมนุษย์ การกีดกัน ความแค้น ความริษยาอาฆาต นอกจากนี้ยังมีการสร้างความขัดแย้งระหว่าง อธรรมกับธรรมะ ซึ่งเป็นปัญหาธรรมคาในโลกรมนุษย์ ปัญหาหรือเนขัดแย้งเหล่านี้จะดำเนินตั้งแต่ต้น จนจบ และทั้งสองฝ่ายจะตั้งหน้าตั้งตาคู่พิพาทกันจนจบเรื่อง ซึ่งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะได้ชัยชนะ ไป เห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม เน้นเนขัดแย้งในเรื่องผู้มีอำนาจกับผู้ไร้อำนาจ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีอิทธิพล กับลูกบ้านผู้มีความประพฤติน่าระแวงสงสัย)

๓.๑.๑.๖ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย

การคัดเลือกเหตุการณ์ประกอบในข้อนี้ โครงเรื่องย่อยของ ไม้ เมืองเดิม มักเป็นส่วนช่วยเสริมให้โครงเรื่องใหญ่เด่นชัดขึ้น หรือกล่าวได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้ โครงเรื่องย่อยเพื่อประโยชน์แก่การดำเนินโครงเรื่องใหญ่ แต่เรื่องส่วนใหญ่ของ ไม้ เมืองเดิม มีโครงเรื่องใหญ่ชัดเจนอยู่แล้วแทบทุกเรื่อง เพราะ ไม้ เมืองเดิม ไม่นิยมสร้างโครงเรื่องให้ ซับซ้อน ดังนั้น โครงเรื่องย่อยจึงมีน้อย แต่ ไม้ เมืองเดิม ก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อยได้เป็นอย่างดี จนผลงานเข้าได้สนิท ตัวอย่างเช่น เรื่องชายสาม-โบสถ์ นางห้าม และทหารเอกพระนันทบูร เป็นต้น^๑

๓.๑.๑.๗ การใช้เหตบังเอิญหรือเหตุประจวบ

กลวิธีนี้เป็นกลวิธีที่ไม้ เมืองเดิม ใช้บ้างแต่ไม่มากนัก เช่น ใน เรื่องทหารเอกพระนันทบูร นางห้าม สำเภาล่ม เรือเพลิง-เรือเว่ เสือข้าม เสือทุ่ง เป็นต้น^๒

^๑ดูในภาคผนวก ก.

^๒ดูในภาคผนวก ค.

ไม้ เมืองเดิม ใช้เหตุประจวบไม่ใครสมเหตุสมผลนัก ถ้าคิดในแง่ความสมจริง เพราะเหตุประจวบนั้นคล้ายกับว่าตลอดเวลาและตลอดชีวิตของตัวละครไม่ประกอบกิจกรรมอื่นใดนอกจากคอยตามฆ่าหรือล้างแค้น ตัวอย่างเช่น เมื่อตัวละครยกพวกไปหรือเดินอยู่ในป่า ก็จะไปพบอีกพวกหนึ่งได้เสมอทุกเวลาที่ผู้เขียนจะให้มีการประจวบกัน ซึ่งจะเห็นได้แทบทุกเรื่อง^๑

๓.๑.๑.๘ การสื่อความคิด

ไม้ เมืองเดิม สามารถสื่อความคิดหรือโลกทัศน์ของเขามายังผู้อ่านโดยใช้จุดจบของเรื่องเป็นเครื่องแสดงความคิดมากกว่าที่จะใช้คำพูดของตัวละคร เมื่ออ่านเรื่องของ ไม้ เมืองเดิม จบลงเรา จึงจะเข้าใจได้ว่า ตัวผู้เขียนมีทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกับการสร้างอิทธิพล การข่มเหงหรือกดขี่ผู้อ่อนแอกว่า ไม้ เมืองเดิม สามารถตีแผ่สภาพสังคมได้ชัดเจน และสามารถจับทประพันธ์เป็นเครื่องสื่อความคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในสังคม การต่อสู้อย่างทรนงองอาจของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับการถูกกลั่นแกล้ง การชิงดีชิงเด่น ความริษยาอาฆาต ไม้ เมืองเดิม สามารถทำให้คนอ่านเห็นสภาพต่าง ๆ จากบทประพันธ์ได้ชัดเจน

๓.๑.๑.๙ การคลี่คลายสารถะของเรื่องไปตามลำดับขั้นต่าง ๆ

ไม้ เมืองเดิม สามารถใช้กลวิธีนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้เรื่องดำเนินไปทีละเปลาะ ๆ และทำให้ความสนใจของผู้อ่านทวีขึ้นตามลำดับตั้งแต่ต้นไปกลางเรื่องจนกระทั่งถึงจุดสุดยอด (Climax) เรื่องจึงคลี่คลายออกมา และจบได้กระจ่างทุกเรื่อง ไม่มีเรื่องใดที่ผู้อ่านเคลือบแคลง ไม่เข้าใจว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น นับว่า ไม้ เมืองเดิม มีฝีมือในการประพันธ์สูง และทำให้ผู้อ่านติดตามเล่มต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ผูกขึ้นได้ตลอด และสามารถคลี่คลายได้ดีทุกเรื่อง ผู้อ่านจะเข้าใจแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ทันทีโดยไม่ต้องตีความ

๓.๑.๑.๑๐ การใช้สัญลักษณ์และปูตลาธิษฐาน^๒

ไม้ เมืองเดิม ไม่นิยมใช้สัญลักษณ์ทั้งด้านโครงเรื่อง เนื้อเรื่องวิธีเล่าเรื่อง หรือการแสดงความคิด มักใช้วิธีแบบตรงไปตรงมามากกว่า

^๑ดูในภาคผนวก ค.

^๒ดูตัวอย่างปูตลาธิษฐานได้จากหน้า ๑๐๗ - ๑๐๘

สำหรับบุคลากร มีใช้บ้างในการบรรยายฉากหรือการแสดง
ความคิดของตัวละคร

๓.๑.๑.๑๑ การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องทุกเรื่อง ไม้ เมืองเดิม ใช้วิธีบรรยายฉากหรือ
ภูมิประเทศที่แวดล้อมตัวละคร ต่อจากนั้นจึงบรรยายพฤติกรรมของตัวละครควบคู่กันไปกับการบรรยาย
ฉาก เป็นวิธีเปิดเรื่องซึ่งทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่กำลังอ่านเป็นเรื่องจริง เพราะระบุด้านที่
เกิดเหตุการณ์ ต่าบล หรืออำเภอดัดเจน เช่น ลำแควป่าสัก (เรือเพลง-เรือเร่) บางระจัน
(บางระจัน) ย่านสัมพันธ กุงศรีอยุธยา (ลำแควลุ่ม) หมู่บ้านพิทยา (ลมตะเภา) เป็นต้น วิธีนี้
ทำให้นวนิยายของ ไม้ เมืองเดิม มีเสน่ห์เป็นที่นิยมของผู้อ่านมาก

๓.๑.๑.๑๒ การปิดเรื่องหรือการจบ

ไม้ เมืองเดิม ใช้การจบเรื่องทั้ง ๒ ลักษณะคือ จบสุขและจบ
เศร้า ซึ่งมีเกือบเท่า ๆ กัน คือ

จบสุข ตัวเอกทั้งหญิงและชายได้ครองรักกัน เช่น เรื่องเกวียนหัก
คนละถิ่น ทหารเอกพระบิณฑูร บ้านนอกเข้ากรุง โป๊ะลุ่ม รอยไถ เรือเพลง-เรือเร่ ล้างบาง
ศาลเพียงตา ลำแควลุ่ม สิ้นในน้ำ แสนแสบ หน้าไถ นามยอก-นามบ่ง หมิ่นช่อง เป็นต้น
แต่การจบสุขของ ไม้ เมืองเดิม แม้ตัวเอกจะได้ครองกันก็มักมีเหตุการณ์เศร้าสะเทือนใจเป็นบาด-
แผลในชีวิตของตัวละครก่อนจบเสมอ เช่น เกวียนหักและโป๊ะลุ่ม

จบเศร้า ตัวเอกไม่สามารถเอาชนะฝ่ายธรรมได้ ต้องสิ้นชีวิต
ไป หรือแม้ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่มีความสุข เช่น เรื่องกระท่อมปลายนา กลางเพลิง คำน้ำนม กุง-
แห่ถ่าน ขายสามโบสถ์ นางห้าม บางระจัน บึงขุนสร้าง แผลเก่า ลมตะเภา สาวชะโงก
เสือข้าม อ้ายขุนทอง เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นการจบสุขหรือจบเศร้า ไม้ เมืองเดิม สามารถจบได้
ประทับใจทุกเรื่อง ถ้าเป็นการจบสุขก็ทำให้ผู้อ่านปิดใจไปกับชีวิตของตัวละคร แต่ถ้าจบเศร้าก็สะเทือน
อารมณ์ โศกอาดูรหรือหวาดหวั่นสยดสยอง ประทับอยู่ในความรู้สึกตลอดเวลาแม้ว่าผู้อ่านอ่านจบแล้วก็ตาม

๓.๑.๑.๑๓ การบรรยาย

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีการบรรยายจากทัศนะของผู้แต่งเอง โดยไม่ได้แสดงว่าตัวละครตัวใดเป็นผู้เล่า บรรยายไปตามเรื่องที่เกิดขึ้น แต่ ไม้ เมืองเดิม บรรยายไปตามเรื่องที่ตัวละครมีบทบาทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตัวละครแต่ละตัว ผู้แต่งเป็นเสมือนผู้ล่วงรู้หมดทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละคร และนำมาบรรยาย ได้ถ้วนถี่ครบทุกคนและครบขณะจิตของตัวละครเหล่านั้น ซึ่งวิธีนี้ ไม้ เมืองเดิม ใช้ทุกเรื่อง คือ วิธีที่นักเขียนสมมติตนเองว่าเป็นผู้รู้แจ้งและผู้แต่งเป็นผู้เล่าเอง

กลวิธีการบรรยายแบบนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกลวิธีที่ทำให้ดีได้ยาก เพราะผู้แต่งเปรียบเสมือนผู้กำหนดบทบาทชีวิตทั้งหมดของตัวละครทุกตัว ทั้งทัศนคติ ค่านิยม และโลกทัศน์ และตัวละครนั้นต่างวัย ต่างฐานะ อาชีพ ผู้เขียนจำต้องศึกษารายละเอียดทั้งหมดอย่าง ตีจึงจะทำได้ดี แต่ ไม้ เมืองเดิม ทำได้ดีเป็นพิเศษ แสดงให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นผู้ ศึกษาหรือเป็นนักอ่าน หรือมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง

ไม้ เมืองเดิม นิยมการบรรยายไปตามลำดับเวลาตามแบบปฏิทิน ทุกเรื่อง ตามลำดับเรื่องเกิดก่อนหลัง มีส่วนน้อยที่ ไม้ เมืองเดิม ใช้บทสนทนาของตัวละครช่วย ในการดำเนินเรื่องย้อนต้น ย้อนปลายบ้าง เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินเรื่อง การใช้กลวิธีการ บรรยายแบบตามปฏิทินทำให้เรื่องอ่านง่าย ไม่ซับซ้อน ผู้อ่านสามารถติดตามความคิดของผู้เขียนได้ทันที คนทุกระดับจึงอ่านนวนิยายของ ไม้ เมืองเดิม ได้เป็นอย่างดี

๓.๑.๒ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่อง เป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการแต่งนวนิยาย นักเขียนมักมีกลวิธี ต่าง ๆ กัน สุดแท้แต่ว่าผู้ใดจะเห็นความสำคัญมากน้อยเพียงไร ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม เป็น ผู้หนึ่งซึ่งพิถีพิถันในการตั้งชื่อเรื่องมาก และมีกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องได้ดีเหมาะสม แยกได้ดังนี้คือ

๓.๑.๒.๑ การตั้งชื่อเรื่องด้วยวลีที่ไพเราะและมีความหมายสอดคล้องกับบรรยากาศของเรื่อง

๓.๑.๒.๒ การตั้งชื่อเรื่องด้วยนามของสถานที่

๓.๑.๒.๓ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้จุดสุดยอด (Climax) ของเรื่องมาดัดแปลง
ให้เข้ากับวลีที่ไพเราะ

๓.๑.๒.๔ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ชื่อตัวละครเอกหรือตำแหน่งหรือบรรดาศักดิ์
ของตัวละคร

๓.๑.๒.๕ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ปรัชญาของเรื่อง

๓.๑.๒.๑ การตั้งชื่อเรื่องด้วยวลีที่ไพเราะและมีความหมายสอดคล้องกับ
บรรยากาศของเรื่อง

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีในการตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ใน กระต๋อม
ปลายนา กลางเพลิง คนละถิ่น บ้านนอกเข้ากรุง แผลเก่า รอยไถ เรือเพลง-เรือเร่
ลมตะเภา ล้างบาง ศาลเพียงตา ลินในน้ำ เสือทุ่ง หน้าไถ เป็นต้น

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามหาถ้อยคำที่เหมาะสมมา
ผูกเป็นวลีที่ไพเราะให้ความหมายตรงกับบรรยากาศของเรื่องและไม่ทิ้งบรรยากาศของนวนิยายลูกทุ่ง
เพราะคำที่ใช้มักพัวพันอยู่กับเนื้อเรื่อง เช่น คำว่า กระต๋อมปลายนา ล้างบาง รอยไถ หน้าไถ
และเสือทุ่ง เป็นต้น จะเห็นว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามคัดเลือกคำซึ่งเกี่ยวกับท้องไร่ ท้องนา
เพื่อเน้นให้ผู้อ่านเข้าถึงบรรยากาศของเรื่อง

ในแง่ของความไพเราะ มีข้อน่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า ไม้
เมืองเดิม พิถีพิถัน หรือมีความสามารถพิเศษในการหีบคำมาเรียงหรือร้อยเข้ากันได้ดี ให้ความ
หมายและความไพเราะอย่างน่าฉงน เช่นคำว่า แผลเก่า รอยไถ ศาลเพียงตา ลินในน้ำ
 เป็นต้น

๓.๑.๒.๒ การตั้งชื่อเรื่องด้วยนามของสถานที่

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีการนำชื่อหมู่บ้าน ตำบล หรือชื่อสถานที่
ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่องมาเป็นชื่อเรื่อง ใน บางระจัน บึงขุนสร้าง คุ้งเผาถ่าน เสือข้าม
สาวชะโงก แสนแสบ เป็นต้น

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ไม้ เมืองเดิม ไม่ทิ้งบรรยากาศของนวนิยาย ลูกทุ่ง เพราะแม้แต่การตั้งชื่อเรื่อง หรือนามของสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็พยายามคัดเลือก ชื่อตำบลซึ่งฟังแล้วชวนให้คิดถึงสภาพและบรรยากาศบางชนบท เช่น บึงขุนสร้าง กุ้งเผาถ่าน เลือข้าม ชื่อเหล่านี้บางก็เป็นชื่อย่าน ชื่อบาง ชื่อตำบล หรือชื่อท้องถิ่นทั้งสิ้น แม้บางชื่อจะมี ปรากฏอยู่จริง เช่น ทุ่งบางระจัน หรือทุ่งแสนแสบ แต่ ไม้ เมืองเดิม ก็ตัดเฉพาะคำที่เห็นว่ามีความเสี่ยงเพราะให้คงเหลือไว้เช่น บางระจัน แสนแสบ เป็นต้น นับว่าเป็นกลวิธีอีกอย่างหนึ่งของการตั้งชื่อเรื่อง

๓.๑.๒.๓ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้จุดสุดยอด (Climax) ของเรื่องมาตัดแปลง ให้เข้ากับวลีที่ไพเราะ

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ใน เกรียนหัก คำน้านม ชายสามโบสถ์ โป๊ะลุ่มและสำเภอลุ่ม เป็นต้น

ผู้วิจัยสังเกตว่า ในการตั้งชื่อเรื่องแม้จะเป็นจุดสุดยอด (Climax) ของเรื่อง แต่ ไม้ เมืองเดิม ไม่ทิ้งความพิถีพิถันในการคัดเลือกคำ และยังไม่ทิ้งบรรยากาศของ แนวลูกทุ่ง เช่น เกรียนหัก โป๊ะลุ่ม ล้วนเป็นคำซึ่งบอกถึงสภาพท้องถิ่นในชนบท สามารถมองเห็น สภาพความเป็นอยู่และการทำมาหากินของชาวชนบทได้ดี

๓.๑.๒.๔ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ชื่อตัวละครเอกหรือตำแหน่งหรือบรรดาศักดิ์ ของตัวละคร

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีในการตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ในทหารเอก- พระบัณฑูร นางห้าม หมิ่นช่องและอ้ายขุนทอง

เรื่อง ทหารเอกพระบัณฑูร เป็นเรื่องแนวอิงประวัติศาสตร์ ส่วน เรื่องนางห้าม เป็นเรื่องทำนองนิยายโบราณ ไม้ เมืองเดิม ใช้ชื่อที่เรียกตำแหน่งตัวละครเป็น ชื่อเรื่อง เรื่องหมิ่นช่อง เป็นเรื่องของขุนโจรซึ่งมีความคิดเกี่ยวกับการหนีทัพ แต่ยังมีสำนึกที่จะ รับใช้ประเทศชาติในคราวศึกสงครามจึงรวบรวมสมัครพรรคพวกต่อสู้กับข้าศึก เรื่องหมิ่นช่อง มี ลักษณะที่น่าสนใจคือ หมิ่นเป็นชื่อเรียกยศทางการทหาร แต่คำว่าช่องคือช่องโจร หรือล่องลมผู้คน

เป็นการตั้งชื่อที่ให้บริการและความรู้สึกได้ดี และทำให้เห็นพฤติกรรมของตัวละคร ส่วนเรื่อง อ้ายขุนทอง เป็นชื่อขุนโจร ผู้มีนามว่า ขุนทอง การเติมคำว่าอ้ายเข้าไปหน้าชื่อสร้างบรรยากาศ ให้เรื่องแนวลูกทุ่งเด่นขึ้น ไม้ เมืองเดิม เลือกคำว่า อ้าย แทนคำว่า เจ้าขุนทอง หรือ พ่อ-ขุนทอง เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศของเรื่องที่ขุนทองเป็นโจร

๓.๑.๒.๕ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ปรัชญาของเรื่อง

ไม้ เมืองเดิม ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ในนามยก-หนามบ่ง แต่อย่างไรก็ตาม คำที่ ไม้ เมืองเดิม คัดเลือกมาเป็นสัญลักษณ์แทนแนวคิดหรือปรัชญา ก็เน้นลักษณะแนวลูกทุ่ง เพราะคำว่า หนาม เป็นคำสามัญ และชาวชนบทรู้จักดี ชาวนา ชาวไร่ และชาวสวนจะคุ้นกับคำว่า หนามมากกว่าที่ ไม้ เมืองเดิม จะเลือกรูปธรรมอื่น ๆ มาใช้แทนนับว่า การยึดแนวลูกทุ่งทั้งในลักษณะการตั้งชื่อเรื่อง ชื่อตัวละคร ชื่อสถานที่และบรรยากาศนี้ เป็นลักษณะเด่นมากของ ไม้ เมืองเดิม

ดังนั้นจึงเห็นได้อย่างเด่นชัดว่า ไม้ เมืองเดิม มีกลวิธีในการตั้งชื่อเรื่องได้ดี เหมาะสมกลมกลืนกับบรรยากาศของเรื่อง โดยเน้นแนวลูกทุ่งเป็นพิเศษ นอกจากนั้น ไม้ เมืองเดิม ยังพิถีพิถันในการเลือกคำมาตั้งชื่อเรื่อง และ ไม้ เมืองเดิม เห็นความสำคัญของชื่อเรื่องมาก เพราะพยายามเสาะหาคำหรือวลีที่ไพเราะ ทั้งเสียงและความหมาย ทำให้ผู้อ่านสะดุดตาและอยากอ่าน กลวิธีหรือศิลปะในการตั้งชื่อเรื่องได้ดีและเหมาะสมนี้เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวอีกอย่างหนึ่งของไม้ เมืองเดิม

๓.๒ กลวิธีการใช้ภาษา

การใช้สำนวนภาษาของนักเขียน มักชี้ให้เห็นท่วงทำนองการแต่งเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นนักเขียนซึ่งมีท่วงทำนองการใช้ภาษาในแง่ต่าง ๆ ต่อไปนี้

๓.๒.๑ การสรรคำ

๓.๒.๑.๑ คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

๓.๒.๑.๑.๑ คำนาม

๓.๒.๑.๑.๒ คำสรรพนาม

- ๓.๒.๑.๑.๓ คำคุณศัพท์
 ๓.๒.๑.๑.๔ คำวิเศษณ์
 ๓.๒.๑.๑.๕ คำกริยา
 ๓.๒.๑.๑.๖ คำอุทานและคำลงท้าย
 ๓.๒.๑.๒ การใช้เสียงของคำ (ใช้ภาษาพูด)
 ๓.๒.๒ การใช้ประโยค
 ๓.๒.๒.๑ ประโยคสั้น
 ๓.๒.๒.๒ ประโยคยาว
 ๓.๒.๓ การใช้สำนวนโวหาร
 ๓.๒.๓.๑ การบรรยาย
 ๓.๒.๓.๑.๑ บรรยายเหตุการณ์
 ๓.๒.๓.๑.๒ บรรยายตัวละคร
 ๓.๒.๓.๑.๓ บรรยายฉาก
 ๓.๒.๓.๒ การพรรณนา
 ๓.๒.๓.๒.๑ การเปรียบเทียบแบบอุปมา (Simile)
 ๓.๒.๓.๒.๒ การเปรียบเทียบแบบอุปสัณษณ์ (Metaphor)
 ๓.๒.๓.๒.๓ การเปรียบเทียบแบบอูฐิพจน์ (Hyperbole)
 ๓.๒.๓.๒.๔ การเปรียบเทียบแบบบุคลาธิษฐาน (Personification)
 ๓.๒.๓.๒.๕ การเปรียบเทียบแบบปฏิภาคพจน์ (Paradox)
 ๓.๒.๓.๒.๖ การเปรียบเทียบแบบสมพจน์นัย (Synecdoche)
 ๓.๒.๓.๒.๗ การเปรียบเทียบแบบนามนัย (Metonymy)
 ๓.๒.๓.๒.๘ การเปรียบเทียบแบบอวัธพากย์ (Synesthesia)
 ๓.๒.๓.๒.๙ การเปรียบเทียบแบบอุทาหรณ์ (Analogy)
 ๓.๒.๓.๒.๑๐ การเปรียบเทียบแบบปฎิพจน์ (Rhetorical question)

๓.๒.๑ การสรรคำ

ไม้ เมืองเดิม สามารถเลือกสรรคำต่าง ๆ มาใช้ได้ดี บางแห่งทำให้เข้าใจว่าเป็นประติษฐการใหม่ทางการประพันธ์ ดังจะแยกให้เห็นเป็นข้อ ๆ เท่าที่พบ เช่น

๓.๒.๑.๑ คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

เห็นได้ชัดว่า ไม้ เมืองเดิม มีความพิถีพิถันในการเลือกสรรคำ เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ตัวละคร และบรรยากาศของเรื่องอย่างมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๓.๒.๑.๑.๑ คำนาม

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำนามที่เป็นคำไทยแท้ เป็นคำโดดหรือพยางค์เดียวเป็นส่วนมาก มีคำประสมก็ง่าย ๆ เหมาะกับเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นชื่อสถานที่ หุ่นบางกะปิ หุ่นแสนแสบ หุ่นเมียหลวง หุ่นไม้พันมือ หุ่นสามเรือน แขวงสะตือสี่ตัน ศาลาท่าเกวียน เป็นต้น ชื่อตัวละคร เช่น ตัวละครชาย ไม้ เมืองเดิม ใช้คำง่าย ๆ ดังตัวอย่าง ผง แฝง เพื่อน บาง รอ เตือน มะเตือ ทัพ มิ่ง วัง ขวัญ ลือ ไม้ ดอกรัก รุ่ง ธง เอียง เร้ ภูหิน และขุนทอง เป็นต้น มีคำซึ่งเป็นคำควบกล้ำน้อยที่สุด เช่น เครื่อง (หมื่น-ห้อง) แผลง (แสนแสบ) และ ขวัญ (แผลเก่า) เป็นต้น

ส่วนที่เป็นชื่อตัวละครหญิง ไม้ เมืองเดิม พยายามเลือกคำที่ไพเราะ แต่ยังคงรักษาลักษณะคำไทยง่าย ๆ สั้น ๆ แม้จะเป็นคำหลายพยางค์บ้างแต่ก็เป็นชื่อสามัญ และยังคงให้ความหมายสอดคล้องกับบรรยากาศของสาวชาวชนบท ดังตัวอย่าง คำพยางค์เดียว เช่น เรียง แฝง แหวน แอบ รื่น เตือน สร้าง ร่วม เรียม เตือน อ่อน แท้ แวว แฝว เป็นต้น หรือคำสองพยางค์ เช่น ลำภู ราพิง สาลี บัวผัน ผนทอง กาทหลง กำไล สำเภา สายบัว เงินยวง เป็นต้น

เห็นได้ชัดว่า ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้คำนามที่เป็นคำไทยแท้และเป็นคำสามัญ โดยตั้งชื่อเลียนแบบตามชื่อสิ่งแวดล้อมที่เห็นเป็นประจำ ไม่นิยมคิดหาถ้อยคำวิจิตรทูลหรรมาตั้งชื่อคนหรือชื่อสถานที่ นอกจากนั้นยังรักษาบรรยากาศของเรื่องลูกทุ่ง คือเป็นชื่อคนในชนบทจริง ๆ เช่น คำว่าลำภู บัวผัน สาลี สายบัว เหล่านี้ล้วนเป็นชื่อเลียนมา

จากชื่อพืชผล ชื่อต้นไม้ ซึ่งเห็นได้ดาษดื่นในท้องทุ่งชนบท จึงเห็นได้ชัดว่า ไม้ เมืองเดิม จงใจตั้งชื่อเช่นนี้ เพื่อให้เหมาะกับบรรยากาศของเรื่อง

อนึ่ง ไม้ เมืองเดิม ใช้คำนามที่มีลักษณะแปลกอยู่บ้าง เช่น เรียกชื่อหญิงสาวที่มีนามว่า เรียง ว่า สาวนางเรียง หรือ สาวแม่เรียง คนชื่อพิมพ์ เรียก สาวนางพิมพ์ เป็นต้น นับเป็นประดิษฐการใหม่ทางการใช้คำนาม และแม้แต่คำคำ หรือ คำสปรมาทที่ ไม้ เมืองเดิม ใช้ เช่นคำว่า ไอ้ลูกหมา หรือ อ้ายมดเท็จ และเด็กซนหาย แสดงให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม ไม่นิยมคำที่พลิกแพลงคงใช้คำตรง ๆ สั้น ๆ คำว่า ลูกหมา หรือ อ้ายมดเท็จ ในปัจจุบันอาจเห็นเป็นคำคำที่มีความหมายอ่อนโยนไป แต่ ไม้ เมืองเดิม ใช้ในความหมายที่ทำให้เห็นว่าผู้ถูกตำเจ็บแค้น เพราะเป็นคำรุนแรง ถึงชนิดต้องอาฆาตล้างบางกันทีเดียว

ส่วนคำว่า อ้าย และ อี นั้น ไม้ เมืองเดิม นิยมเติมเข้าหน้าคำนาม เรียกผู้ชายว่า อ้าย เช่น อ้ายขวัญ อ้ายธง อ้ายมิ่ง อ้ายขุนทอง ฯลฯ และเรียกผู้หญิงว่า อี เช่น อีเรียม อีร่วม อีเรียง อีลำภู ฯลฯ โดยมีได้ถือว่าเป็นคำหยาบ แต่อย่างไร แม้แต่ชายคนรักก็อาจเรียกสาวผู้เป็นที่รักว่า อีร่วม อีเรียง ได้โดยถือว่าเป็นคำเรียกปกติ จึงเห็นได้ชัดว่าการใช้ภาษาประเภทคำพื้นบ้านนี้ทำให้เรื่องของ ไม้ เมืองเดิม แปรจากผู้อื่น นับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในงานของเขา

๓.๒.๑.๑.๒ คำสรรพนาม

ไม้ เมืองเดิม เลือกใช้คำสรรพนามได้เหมาะกับเรื่อง เหมาะกับฐานะของตัวละครและเหมาะกับบรรยากาศในเรื่องเช่นเดียวกับคำนาม ตัวอย่าง เช่นคำว่า ภู มิ่ง ข้า เอ็ง เจ้า เป็นต้น คำเหล่านี้ ไม้ เมืองเดิม ใช้แทบทุกเรื่อง และถือว่าเป็นสรรพนามที่ใช้กันเป็นปกติในท้องถิ่นชนบท มิได้ถือว่าเป็นคำหยาบ โดยใช้คำว่า ภู และ ข้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือใช้แทนตัวผู้พูด ใช้ได้ทั้งเพศหญิง เพศชาย คำว่า มิ่ง เอ็ง เจ้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง คือใช้แทนตัวผู้ฟัง ใช้ได้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย และคำว่า ภู มิ่ง ข้า เอ็ง เจ้า เหล่านี้ ไม้ เมืองเดิม ใช้มาก

ส่วนที่เป็น เรื่องแนวอิงประวัติศาสตร์ ไม้ เมืองเดิม ก็เลือกใช้คำสรรพนามตามบริบทยามของเรื่องและฐานะของตัวละคร เช่น เรียกพระธิดาพระองค์เล็กของเจ้าฟ้ากุ้ง ว่า เสด็จพระองค์หญิง เรียกทหารเอกพระบิดชูรว่า ออกพระกล้าโหม หรือ ขุนวัง เป็นต้น เรียกนางข้าหลวงว่า แม่หญิง (เช่น แม่หญิงยมโดย) หรือเรียกประมุขของเมืองสร้อยในเรือนางห้ามว่า พ่อ ...เจ้าดู เรียกพี่ชายของบุตรสาวเจ้าเมืองว่า เผื่อ...ผู้อ้าย โดยเลียนแบบภาษาในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง แสดงว่า ไม้ เมืองเดิม ศึกษาลักษณะภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีของยุคสมัยที่เรื่องดำเนิน เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสมัยรัตนโกสินทร์ อยุธยา หรือสุโขทัย

๓.๒.๑.๑.๓ คำคุณศัพท์

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้คำคุณศัพท์ซ้ำ ๆ กัน หรือใช้บ่อยครั้ง แต่คงใช้ได้เหมาะสมกับประโยคหรือลักษณะการบรรยายในท้องเรื่อง ดังตัวอย่าง

คุณศัพท์ที่ใช้ขยายลักษณะของใบหน้า ไม้ เมืองเดิม ชอบใช้ว่า หน้าแดง เช่น

หน้าแดงกำ (กลางเพลง หน้า ๑๕)

สองแก้มแดงกำ (คนละถิ่น หน้า ๘๓)

แก้มแดงเรื่อ (หน้าเถา หน้า ๔๓๔)

ส่วนคุณศัพท์ที่ใช้ในการขยายลักษณะของตัวละครที่เป็นคนไม่ดี ไม้ เมืองเดิม มักใช้คำว่า ระยำ เช่น

คนระยำ (กระท่อมปลายนา หน้า ๘๔๘)

อ้ายฉัตรระยำ (กลางเพลง หน้า ๑๕๕)

อ้ายคนเหี้ยระยำ (โปะล้ม หน้า ๓๕๒)

คำคุณศัพท์ดังกล่าวมีผู้ใช้อยู่บ้าง ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า
ไม้ เมืองเดิม ใช้คำคุณศัพท์ไม่แปลกไปจากนักเขียนอื่น ๆ มีที่ใช้แปลกอยู่แห่งหนึ่งในเรื่อง สำเภา-
ล่ม คือ ไม้ เมืองเดิม ใช้คำว่า แพรผืนกล้า (หมายถึงแพรของคนรักซึ่งให้ไว้เป็นที่ระลึกตั้งแต่จาก
กัน และหากผิดหวังในความรักก็จะใช้แพรผืนนั้นผูกคอตายเสีย) ซึ่งทำให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม
พยายามจะคิดคำใหม่ ๆ ขึ้นใช้

การใช้คำคุณศัพท์ของ ไม้ เมืองเดิม นอกจากคำที่ใช้
ซ้ำ ๆ กันดังกล่าวแล้ว ยังมีการใช้คำคุณศัพท์ที่เห็นว่าแปลก คือการที่นำเอาคำคุณศัพท์มาไว้หน้าคำนาม
เช่น ขาที่พีเนื้อ ตามปกติเราจะเห็นคำว่า พวงพี อ้วนพี แต่คำว่า พี ที่นำมาขยายนามแล้วไว้
ข้างหน้านั้นไม่ค่อยปรากฏ ลักษณะนี้จึงจัดได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ได้สรรคำคุณศัพท์มาใช้อย่างดี

๓.๒.๑.๑.๔ คำวิเศษณ์

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำวิเศษณ์ไม่แปลกไปจากนักเขียน
คนอื่น ๆ เท่าใดนัก ตัวอย่างการใช้คำวิเศษณ์ของ ไม้ เมืองเดิม เช่น

ลมตกทุ่งพัดโกรกมาแรง (ค่าน้ำนม, หน้า ๔๖๓)

หัวเราะระรื่น (โป๊ะล้ม, หน้า ๒๔๔)

หัวเราะก๊าก (หนามยอกหนามบ่ง, หน้า ๕)

ใจเด็นตึก (โป๊ะล้ม, หน้า ๒๕๓)

ขนลุกเกรียวขึ้นหัว (เรือเพลง-เรือเร่, หน้า ๑๑๓)

หนาวซู่ขึ้นมาทั้งตัว (เรือเพลง-เรือเร่, หน้า ๔๐)

ยิ้มคลอน้ำตา (ศาลเพียงตา, หน้า ๒๑๒)

อ้ายธงเลือดเตือดปุด ๆ (หนามยอกหนามบ่ง, หน้า ๘๗)

สุนัขเห่าเกรียว (อ้ายขุนทอง, หน้า ๓๐๒)

จะเห็นว่า มีเพียงบางคำเท่านั้นที่แปลก คือ กระซิบและ
กะทัดรัด เพราะตัดให้สั้นลง เช่น ใจเด็นตึก เป็นต้น ส่วนคำว่า ลมพัดโกรก หรือ หัวเราะระรื่น
หัวเราะก๊าก ขนลุกซู่ หนาวซู่ สุนัขเห่าเกรียว นักเขียนทั่วไปก็ใช้อยู่เป็นประจำ ส่วนคำว่า

ยืมคลอน้ำตา และเลือดเดือดปุด ๆ ค่อนข้างใช้น้อย อย่างไรก็ตาม เป็นคำซึ่งเมื่อใช้แล้วทำให้
สำนวนโวหารของไม้ เมืองเดิม เด่นขึ้น เพราะทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพจากตัวอักษรชัดเจน
ขึ้น

นอกจากนี้ ไม้ เมืองเดิม ยังใช้คำวิเศษณ์ที่เป็นภาษา
พูด เช่น ถูกเบ่ง ใหญ่ปะเรื้อ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพหรือเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น และการใช้คำ
เหล่านี้ก็เหมาะกับตัวละครที่เป็นชาวชนบท

๓.๒.๑.๑.๕ คำกริยา

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำกริยาในลักษณะที่เป็นภาษาพูด
มากกว่าภาษาเขียน ตัวอย่างเช่น

ไม่ได้แตกหอรอกที่วัง (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๒๓๖)

ไม่มีผืนจะยึด (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๔๒๘)

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำว่า ล้าง ในความหมายว่าทำให้
หมดสิ้นไป เช่นตัวอย่าง

พระเพลิงล้างบ้านระกำหมด (กลางเพลิง, หน้า ๑๖๑)

กูจะล้างมัน (ล้างบาง, หน้า ๑๗๔)

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำว่า กุม ซึ่งปัจจุบันหมายความว่า
ถึง จับ เช่น

กุมมือ (บางระจัน, หน้า ๑๔)

กุมหัว (สำเภาลุ่ม, หน้า ๑๗๖)

และใช้คำว่า จำ ในความหมายที่แสดงถึงการกักขัง เช่น

จำโซ่ (สำเภาลุ่ม, หน้า ๑๓๔)

จำตรวน (สำเภาลุ่ม, หน้า ๑๔๕)

หรือใช้คำว่า เกาะ หมายถึง เามา หรือ จับมา เช่น

เกาะตัว มาใช้งาน (หนามยอก-หนามบ่ง, หน้า ๘๓)

หลวงเกาะมือพูด (กลางเพลิง, หน้า ๘)

นอกจากนี้ยังมีคำ เอ็งฮู้ ล้อหัวใคร เบ็ง ยักไว้

ฯลฯ การใช้คำกริยาที่เป็นภาษาพูดเหล่านี้ทำให้เข้ากับสภาพของตัวละครที่เป็นชาวชนบท

ตัวอย่างของการใช้กริยาต่าง ๆ เหล่านี้ เห็นได้ชัดเจนว่า

ไม้ เมืองเดิม ใช้ภาษาที่เป็นภาษาพูดของชาวชนบทมากกว่าภาษาเขียนที่เป็นแบบแผน ไม่ว่าจะ เป็นบทสนทนาของตัวละครหรือบทบรรยาย

๓.๒.๑.๑.๖ คำอุทานและคำลงท้าย

ไม้ เมืองเดิม ชอบใช้คำอุทานในนวนิยาย ตัวละคร ของ ไม้ เมืองเดิม เป็นชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นคำอุทานจึงมักเป็นภาษาชาวบ้าน บางคำ ผู้อ่านอาจคิดว่าหายากหาย แต่ตัวละครไม่แสดงว่าเป็นภาษาหายากหายแต่อย่างใด เช่น

ว้า ! ไต้งกระยา (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๓๔๙)

อ่า ! ฮีบ้า ! (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๔๐๑)

ฮะ ! ฮีซี้ซ้า ! (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๔๐๑)

วะ ! แล้วกัน ! (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๓๔๘)

ปิดโธ่เว๊ย ! ให้ลงแดงไปเถอะ ! (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๔๒๘)

เฮ้ย ! อ้ายชู่เฮ้ย ! (โป๊ะลุ่ม, หน้า ๔๑๗)

ส่วนคำลงท้าย เช่น วะ ! เว๊ย ! เฮ้ย ! หรือคำสบถสาบาน

ไม้ เมืองเดิม ชอบใช้และพบมากในแทบทุกเรื่อง มีที่น่าสังเกตคือ การใช้คำว่า ย่ะ เช่น ยังเลยย่ะอา (บางระจัน, หน้า ๑๙) ย่ะ ในที่นี้เป็นคำที่มีความหมายเท่ากับครับหรือคะในปัจจุบัน และไม้ เมืองเดิม มักจะให้ตัวละครพูดได้ทั้งชายและหญิง และมีได้เป็นคำแสดงอารมณ์เหมือน ในปัจจุบันนี้

คำอุทานของ ไม้ เมืองเดิม มักเป็นคำว่า ว้า !

วะ ! อ๊ะ ! อ่า ! ฮะ ! อุบ๊ะ ! ปิดโธ่ ! เว๊ย ! เฮ้ย ! เฮ้ย ! ฯลฯ ซึ่งเป็น

คำไม่มีความหมายอะไรนอกจากแสดงอาการตกใจ หรือประหลาดใจหรือติดปาก มีอยู่บ้างที่ไม้

เมืองเดิม แทรกถ้อยคำที่ปัจจุบันเห็นว่าหายากหาย เช่น ฮีซี้ซ้า ! ฮีเวร ! ฮีจัญไร ! แต่

ตัวละครไม่คิดว่าหยาบ นอกจากเป็นคำพูดติดปากก่อนที่จะเริ่มประโยคที่ใช้พูดจากัน คำอุทานในลักษณะนี้พบในทุกเรื่อง และใช้มากในบทประพันธ์ของ ไม้ เมืองเดิม จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้คำอุทานและคำลงท้าย หรือสร้อยคำเป็นอย่างมาก เป็นลักษณะเฉพาะที่เด่นอีกอย่างหนึ่งในแง่การใช้ภาษาของ ไม้ เมืองเดิม

สังเกตได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ชอบใช้คำอุทาน เช่น คำว่า โธ่ ! พุ่โธ่ ! ว้า ! เว้ย ! อุ๊วะ ! อยู่เสมอ อาจเป็นเพราะเหตุนี้จึงทำให้คำพูดของตัวละครเน้นลักษณะความเป็นลูกทุ่งซึ่งทำให้นวนิยายของไม้ เมืองเดิม สมจริง

๓.๒.๑.๒ การใช้เสียงของคำ (ใช้ภาษาพูด)

ไม้ เมืองเดิม ใช้เสียงของคำได้ต่างจากนักเขียนทั่ว ๆ ไปในแง่ที่ ไม้ เมืองเดิม มักใช้ภาษาพูดแทนภาษาเขียนอยู่เสมอ เป็นภาษาพูดแบบชาวชนบท ภาคกลางของประเทศไทยตามท้องถิ่นที่ตัวละครดำเนินชีวิตอยู่ อาจเป็นเพราะต้องการให้นวนิยายสมจริง ชาวบ้านพูดออกเสียงอย่างไร ไม้ เมืองเดิม ก็เขียนตามการออกเสียงนั้น คำเหล่านี้พบมากในนวนิยายของ ไม้ เมืองเดิม อาจกล่าวได้ว่ามีแทบทุกเรื่อง และเป็นลักษณะเด่นพิเศษเฉพาะของ ไม้ เมืองเดิม

การใช้เสียงของคำนี้อาจแยกให้เห็น เป็นหมวดหมู่ดังนี้

คำนาม ตัวอย่างเช่น

<u>ภาษาที่ ไม้ เมืองเดิม ใช้</u>	<u>ภาษาเขียนหรือภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน</u>
กรุบ	ตรุบ
จัว ควาย	ว้า ควาย
หัวกะได	หัวบันได
เกียน	เกวียน
กุง เกง	กาง เกง
ประแจ	กุญแจ
กงการ	เรื่องราว

<u>ภาษาที่ ไม้ เมืองเดิม ใช้</u>	<u>ภาษาเขียนหรือภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน</u>
เพลลา	เวลา
ยี่เก	สี่เก
วันประหัส	วันพฤหัสบดี

คำวิเศษณ์ ตัวอย่างเช่น

<u>ภาษาที่ ไม้ เมืองเดิม ใช้</u>	<u>ภาษาเขียนหรือภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน</u>
พูดกรง ๆ	พูดตรง ๆ
พูดโพนตี้นั้น	พูดต่าง ๆ นานา
ถือดาบกระหับมือ	ถือกระบี่
ประมาท	ประมาท
ยืนท่าตะบอย	อ้อยอิ่ง, ถ่วงเวลา

คำอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น

<u>ภาษาที่ ไม้ เมืองเดิม ใช้</u>	<u>ภาษาเขียนหรือภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน</u>
ล่างที่	บางที่
พักมั่ง	บ้าง
เทอะ	เถอะ
ยังงี้	อย่างนี้
กะ	กับ, ด้วย

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ พอจะเห็นลักษณะการใช้เสียงของคำของ ไม้ เมืองเดิม ได้คือ ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้ภาษาพูดแทนภาษาเขียน และใช้เป็นจำนวนมากในบทประพันธ์แทบทุกเรื่อง ข้อนี้ ทำให้ภาษาในนวนิยายของ ไม้ เมืองเดิมเด่น เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตนซึ่งไม่ใคร่พบในนักเขียนอื่น และเป็นการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับแนวเรื่องประเภทลูกทุ่ง เพราะตัวละครเป็นคนชนบทตามท้องไร่ท้องนา หาก ไม้ เมืองเดิม ใช้ภาษาแบบแผนที่เป็นมาตรฐานอาจไม่กลมกลืนกับบรรยากาศของเรื่องก็ได้ เหตุนี้จึงทำให้คนทั่วไปนิยมอ่านงานเขียนของ ไม้ เมืองเดิม เพราะภาษาง่าย อ่านเข้าใจทันทีโดยไม่ต้องแปลอีกชั้นหนึ่ง

ข้อสังเกตอื่น ๆ เกี่ยวกับการใช้คำในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมก็คือ

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำเป็นภาษาเก่าสมัยสุโขทัยในนวนิยายเรื่องนางห้าม^๑ สังเกตได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้ภาษาเลียนแบบหลักศิลาจารึก เช่น ใช้คำว่า พี่เพื่อผู้้าย, เมืองสร้อยพ่าย คำเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง เช่น พี่เพื่อผู้้ายตายจาก เมื่อเต็มแต่ ยิงเล็ก, และ ขุนสามชนพ่าย^๒ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามศึกษาลักษณะภาษา ที่ใช้ในยุคคลมัยที่เรื่องดำเนินอยู่ หรือคำว่า ถึง ซึ่งหมายความว่า ถึง คำว่า เบ็ง ซึ่งหมายความว่า มองดู และคำว่า พี่ ซึ่งหมายความว่า อ้วน ก็เป็นภาษาถิ่นของชาวไทยภาคเหนือและภาคอีสาน ซึ่งเข้าใจว่าใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำซึ่งทำให้แลเห็นภาพชัดขึ้น เช่น คำว่า ยื่นท่าตะบอย ๆ บอกลักษณะ ถึงความอ้อยอิ่ง พิรีพิไรได้ดีกว่าคำอื่น ๆ คำว่า ขำใจนัก ให้ความหมายในแง่ความขื่นนั้นเกิดในใจ มิใช่เกิดจากอาการภายนอก

ในแง่ลักษณะโครงสร้างของถ้อยคำ ไม้ เมืองเดิม พยายามนำคำมารวมกันเพื่อให้ความหมายที่เป็นจริงเป็นจัง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจน เช่น คำว่า ห้าขวบข้าว ขวบน้ำ หมายถึง ห้าปี เป็นการเน้นหรืออธิบายแบบพื้นบ้านว่า เวลาห้าปีนั้นคือข้าวออกรวงถึงห้าครั้ง และฝน (น้ำ) ตกถึงห้าฤดูกาล เป็นต้น

คำว่า หญิงลูกบ้าน ลูกพล ซึ่งหมายถึงหญิงชาวบ้านทั่วไป ให้ความหมายชัดเจนว่าเป็น คนในความปกครองของพ่อเมืองหรือผู้เป็นประมุข เป็นทั้งลูกบ้านและผู้ต้องถูกใช้แรงงานหากบ้าน เมือง มีข้าศึกศัตรู ซึ่งเป็นคำที่ให้ความหมายได้ชัดเจนดี

คำขยาย ของไม้ เมืองเดิม ก็เด่น เช่น ใช้คำว่า แม่บังเกิดหัว เป็นคำแบบภาษา ชาวบ้าน ทำให้เหมาะกับตัวละครซึ่งเป็นชาวชนบท หรือคำว่า ปากพล่าม เป็นการใช้คำขยายแปลก ในแง่ที่แทนที่จะใช้พล่ามขยายคำว่าพูด กลับใช้ขยายคำว่าปากแทน โดยปกติคนทั่วไปมักใช้คำว่า พูดพล่ามมากกว่าจะใช้ปากพล่าม ซึ่งหมายถึง พูดมาก เพื่อเจ้อ ทำนองนั้น

^๑อุภาคผนวก ง.

^๒ศิลาจารึกหลักที่หนึ่ง

ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่ง เช่น ประโยคที่ว่า "เราจะเอื้องกระทูมรายคำนี้" (ล้างบาง) คำว่า เอื้อง ทำให้เห็นภาพว่า ควาย เคี้ยวเอื้องหญ้าแห้งละเอียดกว่ากระเคี้ยวธรรมดา เพราะการ เอื้องนั้น เมื่อกินกินแล้วจึงขยอกออกมาเคี้ยวเอื้อง เป็นการเน้นให้เห็นว่าเคี้ยวละเอียดเพียงไร ในความหมายประโยคนี้ตัวละครหมายถึงจะบุกต่าบลกระทูมรายด้วยความแค้นและจะปล้นหรือเผาให้ พินาศ

๓.๒.๒ การใช้ประโยค

นักเขียนมักมีวิธีเรียบเรียงประโยคเป็นลักษณะเฉพาะตัว บางคนนิยมประโยค ยาว สีสานนักซ์่า บางคนชอบประโยคสั้นกะทัดรัด:

ตัวอย่างที่พบในงานของไม้ เมืองเดิม มี ๒ แบบใหญ่ ๆ คือ

๓.๒.๒.๑ ประโยคสั้น

๓.๒.๒.๒ ประโยคยาว

๓.๒.๒.๑ ประโยคสั้น

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นนักเขียนที่นิยมใช้ทั้งประโยคสั้น และประโยคยาวสลับควบคู่กันไป ทั้งในการบรรยายและในบทสนทนา แต่ส่วนมากในบทสนทนา ไม้ เมืองเดิม นิยมประโยคสั้น เช่น

"พี่รักเอ็งเหลือเกินแล้ว"

(กลางเพลง, หน้า ๙๕)

"ข้าจะให้สายสร้อย"

(กลางเพลง, หน้า ๑๐๒)

"พี่จำได้ว่าผ้าห่มเอ็ง"

(ค่าน้ำนม, หน้า ๔๖๓)

"ขอชีวิตเถิด พี่บาง"

(ค่าน้ำนม, หน้า ๔๗๖)

"ฉันไม่ไป"

(กึ่งเผ่าถ่าน, หน้า ๔๙๐)

"กูนี่ผิคืออยู่นะสาสิ"

(นางห้าม, หน้า ๗)

"กูจะเข้าค่ายบางระจันในก่อนคำนี้"

(บางระจัน, หน้า ๑๕๒)

๓.๒.๒.๒ ประโยคยาว

ไม้ เมืองเดิม มักใช้ประโยคยาวในการบรรยาย ตัวอย่างเช่น
"นายขวัญ ซึ่งแต่ก่อน เธอเรียกเขาว่าพี่ขวัญ และเขาก็เรียกเธอว่า
เรียมเอ๋ย มันเพราะนักเมื่อก่อนนี้ แต่เดี๋ยวนี้แล้ว เธอฟังว่ามันเป็นบ้านนอกอย่างน่าขมลูก"

(แผลเก่า, หน้า ๔๔)

"ลือขบฟันกรอด สักร้อยแผลที่ถูกฟันยับนัน เจ็บอยู่แต่ข้างนอกเสีย แต่หัวใจ
นั้นปวดตึงฝีกัดหนอง"

(รอยไถ, หน้า ๑๒๓)

"ข้าชื่ออ้ายดอกรัก ย่านส้มพินี ขอตายนำหน้า"

(สำเภาล่ม, หน้า ๔๕)

"แลสีหน้าทุกข์ของพ่อเจ้า เหลือกก็ตองเข้าช่วยอธิบายความตั้งน้องสาวเล่า
และเพียงรู้เท่านั้นเอง แกก็โอดและตบมือตังกลับเป็น เด็กหนุ่ม"

(ล้างบาง, หน้า ๑๖๕)

"มันผู้ถูกเขาจองจำก็หัวเราะรำแต่มีไข่มขุ่นหรือฝันหัวเราะให้เป็นกล้าไคอื่น
แต่หัวเราะกะน้ำตา กับสะอื่น ๆ พร้อม ๆ ที่สองมือเขย่าไข่มขุ่นที่พันธนาไว้"

(หมิ่นช่อง, หน้า ๒๙๖)

สังเกตการใช้ประโยคของไม้ เมืองเดิม ในบทประพันธ์ ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้ทั้ง ประโยคสั้นและประโยคยาว หากเป็นถ้อยคำสนทนาของตัวละครก็มักใช้ประโยคสั้น ๆ ทั้งนี้อาจเพื่อให้กระชับ หรือเป็นลักษณะการพูดจากันในชีวิตประจำวันจริง ๆ

ประโยคสั้นของ ไม้ เมืองเดิม มีประธาน กริยาและกรรมสมบูรณ์ เช่น ข้าจะให้สายสร้อย คำว่า ข้า เป็นประธาน ให้ เป็นกริยา และสายสร้อย เป็นกรรมของประโยค หรือบางประโยคแม้จะละประธานหรือกรรมไว้ในฐานที่เข้าใจ แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจได้โดยง่าย เช่น ประโยคที่ว่า "ขอชีวิตเถิด พี่นาง" หมายถึง ผู้พูดเป็นประธาน หรือ ฉันไม่ไป ละสถานที่ไว้ในฐานที่เข้าใจว่าไม่ไปที่ที่กำลังพูดถึงกันอยู่ เป็นต้น

การใช้ประโยคสั้นของ ไม้ เมืองเดิม ทำให้บทประพันธ์ของเขาอ่านเข้าใจง่าย และภาษาลื่นกระชับ

ส่วนลักษณะประโยคยาว สังเกตได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้ประโยคยาวเพราะต้องการขยายความให้เข้าใจกระจ่างขึ้น เช่น ประโยคที่ว่า

"นายขวัญ ซึ่งแต่ก่อนเธอเรียกเขาว่าพี่ขวัญ และเขาก็เรียกเธอว่า เรียมเอ๋ย คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคำขยาย นายขวัญ เพื่อให้เข้าใจสภาพอดีตโยงถึงปัจจุบันโดยไม่ต้องสร้างประโยคขึ้นใหม่หรือประโยคที่ว่า

"ลือขบพันกรอด สักร้อยแฉลที่ถูกพันยับนั้น เจ็บอยู่แต่ข้างนอก เสื่อ แต่หัวใจนั้นปวดดังฝักสัตว์ หนอง"

วลีที่นำมาขยายเพื่อบอกให้รู้ถึงความเจ็บปวดขนาดที่ต้องขบพันกรอดนั้นเป็นอย่างไร จึงสังเกตได้ว่า ประโยคยาวของ ไม้ เมืองเดิม ยาวเพราะไม้ เมืองเดิมใช้คำขยาย ที่ขยายประธาน เช่น "นายขวัญ ซึ่งแต่ก่อนเธอเรียกเขาว่า พี่ขวัญ และเขาก็เรียกเธอว่า เรียมเอ๋ย..." ขยายกริยา เช่น "มันถูกเขาจองจำก็หัวเราะรำแตมิ ใช้ขบชั้นหรือผืนหัว เราะให้เป็นกล้ำไคอื่น..." ขยายกรรม เช่น ข้าชื่ออายคอกรัก ย่านล้มหนี ..."

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้ประโยคยาวเพื่อความเหมาะสมในการบรรยายหรือพรรณนาความ เพื่อให้ประโยคสมบูรณ์โดยไม่ต้องสร้างประโยคใหม่ขึ้นทุกข้อความที่ต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจ หรือใช้นัยประหวัดในบทประพันธ์

ลักษณะประโยคยาวของ ไม้ เมืองเดิม มีทั้งใช้คำหรือวลีขยายประธาน ขยายกริยา และขยายกรรม จึงทำให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม มีความสันทัดในการใช้ภาษาหลายแง่หลายมุม นับเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตน

๓.๒.๓ การใช้สำนวนโวหาร

สำนวนโวหารของนักเขียนคือส่วนที่เป็นกลวิธีสำคัญอย่างหนึ่งในการประพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเขียนประเภทนวนิยาย เพราะสำนวนโวหารเป็นเครื่องมือที่นักเขียนใช้สื่อสารไปยังผู้อ่าน ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้สำนวนโวหารเด่นในแง่การบรรยายและพรรณนา ดังจะแยกให้เห็นคือ

๓.๒.๓.๑ การบรรยาย

ท่วงทำนองในการบรรยายความให้กระจ่างแจ่มแจ้ง เป็นศิลปะของผู้แต่งและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล บางคนก็ชี้แจงละเอียด ยกตัวอย่างประกอบชัดเจน มีเชิงอรรถขยายความรู้กว้างขวาง แต่บางคนก็เขียนบรรยายเพียงสั้น ๆ เท่าที่จำเป็น

สำหรับ ท่วงทำนองในการบรรยายความในนวนิยายขนาดสั้นของ ไม้ เมืองเดิม ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม บรรยายความแบบเรียบง่าย ใช้คำสั้น กระชับ มีความหมายกระจ่าง โดยไม่ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม โดยแยกออกเป็นข้อ ๆ คือ

๓.๒.๓.๑.๑ บรรยายเหตุการณ์

๓.๒.๓.๑.๒ บรรยายตัวละคร

๓.๒.๓.๑.๓ บรรยายฉาก

๓.๒.๓.๑.๑ บรรยายเหตุการณ์ ตัวอย่างเช่น

"ใจเจ้าหลวงแหบจะตีบไว้เพราะคำรำพึง แม่ของเจ้าหลวงก็ต้องอายุสั้นในขณะป่วย ก็เพราะนางสร้างเล่นตามมาอยู่กะชาย และการทั้งนี้ก็เพราะน้ำอันสหายแก่นั่นเอง เป็นต้นเหตุ ทั้งนางรำพึงและเจ้าสร้างเป็นตัวการ"

(กลางเพลง, หน้า ๒๑๒)

หรือ

"ตะวันตกดิน คล้ายจะไว้อาลัยและเคารพในวิญญาณอ้าย เจ้าท่งที่หลับสงบอยู่ในน้ำ เรียม ร้องกรีดใหญ่เต็มเสียง ไม่มีอะไรเหลืออีกแล้วในโลกนี้ ท่งมี น้ำนี้ นับวันแต่จะเจียบเหงาเยือก เย็น พี่ขวัญผัวรักเจ้าตายไปแล้วต่อหน้าต่อตา เรียมสลัดแขนโดยแรงขณะสมชายกับเจ้า เรียมผู้ียดแขน กำลังตะลึงและสลัดใจในกริยาตายของเจ้าขวัญ ออกได้ก็โผนลงน้ำว่ายอย่างปราด เปรี๊ยะแล้วคำหยาบ ลงวังน้ำ ซึ่งผัวรักเจ้าซึ่งสงบไปเมื่อครู่ ทันใดนั้นพรายก็พ่นพ่องขึ้น เป็นสีโลหิตแดงฉานทั่วผิวน้ำ"

(แผลเก่า, หน้า ๑๕๓)

จากตัวอย่างการบรรยายเหตุการณ์ทั้งสองตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้ ถ้อยคำง่าย ๆ ประโยคกระชับเพื่อบรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพ จากตัวอย่างแรกที่บรรยายว่า "ใจ เจ้าหลวงแหบจะดับรับเพราะคำรำพึง" เป็นการใช้คำขยาย เพื่อเน้นให้เห็นว่าด้วยคำที่รำพึงบ่นมา บอกเล่านั้นทำให้ใจของหลวงวิตกกังวลหรือหวาดหวั่น และ ไม้ เมืองเดิม ใช้ข้อความบรรยาย เหตุการณ์หลายอย่างซ้อนกัน เช่น เล่าถึง "แม่ของเจ้าหลวงก็ต้องอายุสั้นในขณะที่ป่วย ก็เพราะนาง-สร้างแล่นตามมาอยู่กะชาย" เป็นการเล่าหรือบรรยาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแต่ต้นโดยใช้ข้อความ เพียงประโยคเดียว และยังบรรยายต่อไปอีกว่า "การทั้งนี้ก็เพราะน้ำอันสหาย เก่านั้นเอง เป็นต้น เหตุ ทั้งนางรำพึงและเจ้าสร้างเป็นตัวการ"

ไม้ เมืองเดิม ใช้ข้อความบรรยายเพียงสองบันทึก แต่ชี้ให้เห็นเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นเป็น พุทธิกรรมต่อเนื่องกันมา บอกสภาพและเหตุที่มารดาของตัวเอกฝ่ายชายต้องอายุสั้นว่าเป็นเพราะ เหตุไร บอกลักษณะนิสัยของตัวละครหลายตัว อ่านแล้วได้รับความหมัดจนทำให้รู้ว่าน้ำอัน เป็นสหายเก่า ของมารดาของหลวงและเป็นผู้สร้างความเดือดร้อนอย่างไรในชีวิตครอบครัวและมีผู้ใคร่ร่วมสมคบด้วย

จากตัวอย่างการบรรยาย เหตุการณ์ตัวอย่างที่สอง เป็นการบรรยาย เหตุการณ์ตอนที่ขวัญ สิ้นชีวิตในวังน้ำและเรียมคำลงไปฆ่าตัวตายตามขวัญ ไม้ เมืองเดิม บรรยายให้เห็นแม้กระทั่ง เวลา สภาพฉาก วังน้ำ พระอาทิตย์ตกดิน เป็นเวลาโพล้เพล้ บรรยายสภาพจิตใจของตัวละครเอกฝ่าย หญิง โดยใช้คำสั้น ๆ ที่ว่า "ท่งมี น้ำนี้ นับวันแต่จะเจียบเหงาเยือก เย็น" เป็นการบอกสภาพจิตใจ ที่วิตก หวาดหวั่นของตัวละคร การบอกว่า ขวัญตายไปต่อหน้าต่อตา นั้นทำให้ผู้อ่านนึกภาพที่ทุกคน

เห็นการฆ่าตัวตายของชัชวาลอย่างสยดสยอง และโดยไม่มีผู้ใดคาดคิด เพราะรวดเร็วเกินกว่าจะตั้งตัวทัน เรียมก็สะบัดจากการเกาะกุมของสมชายและจำ เรียมน้องชายวิ่งโผลงไปในวังน้ำที่ชัชวาลจมลงไป คำบรรยายที่ว่า "ทันใดนั้นพรายก็พุ่งขึ้น เป็นสีโลหิตแดงฉานทั่วผิวน้ำ" หากเป็นภาพถ่ายบนจอภาพยนตร์ก็จะสามารถทำให้เห็นชัดว่า เรียมฆ่าตัวตายตามชัชวาลอย่างน่าสยดสยองได้ผิวน้ำ แต่ในคำบรรยาย ไม้ เมืองเดิม สามารถใช้ถ้อยคำง่าย ๆ บอกเหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละครโดยซ่อนเร้นภาพสยดสยองน่าประหลาดพิเรนทร์ไว้ระหว่างบรรทัด โดยบอกเพียงว่า พรายน้ำพุ่งขึ้น อันเป็นลักษณะของคนจมน้ำตาย และสีของน้ำ เป็นสีโลหิตแดงให้ผู้อ่านเข้าใจว่ามีใช้จมน้ำตายธรรมดาแต่ตัวละครได้ใช้มิติแห่งตัวตายด้วย

จึงเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม สามารถใช้คำน้อยแต่บรรยายภาพเหตุการณ์ได้มากและรัดกุม นับเป็นความสามารถเฉพาะคนที่เด่นมากอีกประการหนึ่ง

๓.๒.๓.๑.๒ บรรยายตัวละคร ตัวอย่างเช่น

"ตลอดย่านปลายน้ำ ตลอดทุ่งเรียงบางกะปิและแสนแสบทั้งสองฟาก เจ้าชัชวาลไม่กลัว ไม่พรั่นใคร ผีसानางไม้ นกเลงทุก ๆ รุ่ง และหนุ่มคะนองกำลังแตกเปลี่ยว ไม่ว่าหน้าไหน บางไหน เมื่อออกชื่อเจ้าชัชวาลลูกบ้านทุ่งปลายน้ำบางกะปิแล้วต้องรู้จักตีหลักหมด เมื่อไม่หลักก็เจอะกันเท่านั้น"

(แผลเก่า, หน้า ๑๔)

หรือ

"เพื่อนแต่งตัวงามนิกหนา ผิวพรรณที่เคยคล้ำหมองและซุบซิดค้อยผ่องตาขึ้นมา เพื่อนเจ้าบ่าวที่รู้ความอย่างนายแปลก เจ้าพลอยและแจ่ม แทบไม่ยอมเชื่อว่าเพื่อนมีลูกแล้วคนหนึ่ง"

(รอยไถ, หน้า ๔๘)

จากตัวอย่างแรก ไม้ เมืองเดิม ใช้ความบรรยายตัวละครเอกฝ่ายชาย ไม้ เมืองเดิม ใช้คำสั้น แต่บอกลักษณะนิสัยของตัวละครได้ดี เช่น เจ้าชัชวาลไม่กลัว ไม่พรั่นใคร และย่ำต่อไปให้เห็นชัดเจนนยิ่งขึ้น โดยใช้คำว่า ผีसानางไม้ นกเลงทุก ๆ รุ่ง และหนุ่มคะนองกำลังแตกเปลี่ยว ไม่ว่าหน้าไหน บางไหน ข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นคำขยายคำว่า "ใคร" ว่าหมายถึงคนเหล่านั้น

และเห็นว่า ขวัญไม่กลัว จะเห็นว่าลักษณะการบรรยายตัวละครของ ไม้ เมืองเดิม นั้น เน้นให้เห็น บุคลิก ลักษณะอุปนิสัย ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพชัดเจนและประโยคที่ว่า เมื่อออกชื่อเจ้าขวัญลูกทุ่ง ปลายน้ำบางกะปิแล้วต้องรู้จักดี หลีกหมด เมื่อไม่หลีกก็เจอะกันเท่านั้น แสดงให้เห็นสภาพสังคมใน ชนบทด้วยว่า นักเลงชนบทนั้นต้องมีเจ้าถิ่น และแสดงว่าขวัญเป็น เจ้าถิ่นแถบย่านปลายน้ำทุ่งบางกะปิ โดยไม่ต้องใช้คำบรรยายมาก คำว่า หลีกหมด บอกลักษณะความ เก่งกาจ อุปนิสัยและชั้น เชิงของ เหลี่ยมนัก เลงชนบทให้ผู้อ่านเห็นโดยไม่ต้องใช้คำบรรยายอื่นใดอีก แสดงให้เห็นว่าใช้คำน้อยแต่กิน ความมาก

ตัวอย่างที่สอง ไม้ เมืองเดิม บรรยายตัวละครเอกฝ่ายหญิง โดยใช้คำบรรยายเพียง สั้น ๆ แต่แสดงความเปลี่ยนแปลงของตัวละครให้ผู้อ่านเห็น ไม้ เมืองเดิม บรรยายเพียงว่า เพื่อน แต่งตัวงามนักหนา ผิวพรรณที่เคยหมองคล้ำและซุนซืดค่อยผ่องตาขึ้นมา สังเกตได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ไม่นิยมบรรยายตัวละครในส่วนที่เป็นรายละเอียดจนเกินไป เช่น บรรยายถึงความสวยของปาก คือ คิ้ว ตา หรือทรงผมอย่างนักเขียนบางคน ไม้ เมืองเดิม มักนิยมบรรยายในลักษณะกล่าวรวมๆ ให้เห็นส่วนใหญ่มากกว่าที่จะเน้นส่วนย่อยหรือรายละเอียด เป็นภาพส่วนรวมที่ละไว้ให้ผู้อ่านคิด เอง เช่น คำบรรยายที่ว่า แทบไม่ยากเชื่อว่าเพื่อนมีลูกแล้วคนหนึ่ง ให้ผู้อ่านเข้าใจว่า สตรีมี บุตรแล้วควรมีลักษณะอย่างไร และคนที่มิบุตรแล้วแต่ดู ฐานะหนึ่งว่ายังไม่มียังนั้น เป็นคนวัยงาม เพียงใด จึงกล่าวได้ว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้คำน้อยแต่กินความหมายหรืออธิบายได้กว้างขวางในการ บรรยายตัวละคร

๓.๒.๓.๑.๓ บรรยายฉาก ตัวอย่าง เช่น

"เหนือเนินเทพาลัย ตะวันฉายแสงส่องลงโบกขรณี สระบัวของเจ้าสุวรรณคี ผู้สร้างเมืองและสระนี้แต่กาลเมื่อโพ้น แต่โดยกว้างโดยกลมนั้นล้วนด้วย บัวขาว อ่อนสะอาด พรรณแดง และบัวหลวงบานประทุมดอกกระเพื่อมอยู่เพียงฝั่งสระ เฉพาะหน้าเทพาลัย ศาลปู่ซึ่งสถิตอยู่เหนือคาบไม้ท้าว"

(นางห้าม, หน้า ๒)

หรือ

"ลม เซ้าพัดหอบฟางแห้งจากนาทั้งเหนือและใต้ของ
เพื่อนบ้าน แต่ของพ่อเองลึบ ๆ ตานันใกล้จะเป็นพงเสื่ออยู่ ญาขึ้นสูง ลมมาถึงจะพัดสุด แต่ถ้า
พัดมาจากข้างทิศหน้าแล้ว กลิ่นหญ้าที่เน่าตายแต่หน้าน้ำยังไม่แห้งแดดสนิท ก็ไม่หอมจุกเหมือนฟางเลย"

(สาвањеงอก, หน้า ๗๔)

จากตัวอย่างแรก ไม้ เมืองเดิม บรรยายฉากสะพานน้ำหน้าเนิน เทพาลัยซึ่งตั้งศาลปู่ที่ถือว่าเป็น
เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองสร้อย เนื่องจากเรื่อง นางห้าย เป็นเรื่องที่ไม่ เมืองเดิม สมมติว่า
เกิดสมัยสุโขทัย ดังนั้นภาษาที่ใช้ ไม้ เมืองเดิม จึงพยายามเลียนแบบภาษาที่ใช้ในศิลาจารึกบ้าง
ภาษาที่ใช้พูดกันจริง ๆ ทางถิ่นเหนือบ้าง การบรรยายสะพานน้ำศักดิ์สิทธิ์หน้าศาลปู่จึงทำให้เห็นว่า
คัดเลือกคำพิถีพิถันเป็นพิเศษ คำว่า แต่กาลเมื่อโพ้น เป็นภาษาเก่ากว่าสมัยที่ ไม้ เมืองเดิม มี
ชีวิตอยู่ และคำว่า แต่โดยกว้างโดยกลมนั้นล้วนด้วยข้าวขาว เป็นส่วนบรรยายในลักษณะให้แลดู
มีลีลา คำว่า บัวหลวงบานประชมดอก กระเพื่อมอยู่เพียงฝั่งสระ เป็นการบรรยายที่หาคำได้ดีและ
ทำให้แลเห็นภาพสระนั้นสวยงามมาก คำที่ใช้ก็เป็นคำมีระดับสูงกว่าคำสามัญ แทนที่จะใช้คำว่า
บัวบานเกสรท่อน้ำ ซึ่งจะให้ความรู้สึกประหนึ่งเห็นดอกบัวในท้องนาหรือบึงหนองธรรมดา แต่
การใช้คำว่า บานประชมดอกกระเพื่อมอยู่เพียงฝั่งสระ ให้ความรู้สึกของผู้่านดีกว่าคำว่า บัว-
บานเกสรท่อน้ำ

จึงเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นนักประพันธ์ที่เข้าใจเลือกสรรคำมาบรรยายจากให้
เหมาะสมกับบรรยายภาคในเรื่อง ไม่ว่าเรื่องจะเปิดฉากในยุคสมัยใด หรือตัวละครจะสูงต่ำเพียงไร
นับเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตนอีกประการหนึ่งของ ไม้ เมืองเดิม

๓.๒.๓.๒ การพรรณนา

การพรรณนาความ ในการประพันธ์นวนิยาย.

อาจใช้ภาพพจน์ (Figure of Speech) ลักษณะสำคัญของภาพพจน์อยู่ที่การเปรียบเทียบหรือ
อุปมาอุปไมย เพื่อให้สิ่งที่เป็นที่รู้จักน้อยหรือกลางเลือนให้ได้เป็นที่รู้จักชัดขึ้น โดยวิธีเปรียบเทียบ
(กับสิ่งที่รู้จักที่อยู่แล้ว) นักประพันธ์มักใช้โวหารแบบภาพพจน์นี้เป็นภาษาแห่งอารมณ์ด้วย ดังนั้น
ภาพพจน์ส่วนหนึ่งจึงเป็นการใช้ภาษาของอารมณ์ (Emotive language) ซึ่งจะวิเคราะห์ควบคู่กัน

ไป เพราะการใช้ภาษาแห่งอารมณ์ก็เป็นการใช้ภาพพจน์อย่างหนึ่งแต่มุ่งให้เกิดความไพเราะ เน้นความรู้สึกทางด้านอารมณ์ สำหรับนวนิยายขนาดสั้นของ ไม้ เมืองเดิม เท่าที่ปรากฏเห็นมีหลายวิธี เช่น

๓.๒.๓.๒.๑ การเปรียบเทียบแบบอุปมา (Simile) เป็นโวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบ กันว่าเหมือนกัน คำที่ผู้ใช้โวหารประเภทนี้ใช้ในการเปรียบเทียบคือคำว่า เหมือน คล้าย ดู ดูราว กล ประหนึ่ง เสมือน เพียง เจก ราวกับ ตัวอย่าง

"อาณัติ รัตนกำพล รุ่งเร็วเหมือนพายุ"

หรือ

"เธอยิ้มอย่างมีความหมายคล้ายยิ้มของโมนาลิซ่า"^๑

จากกวีวิเคราะห์งานเขียนของไม้ เมืองเดิม ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้การเปรียบเทียบในลักษณะอุปมามากที่สุด เป็นการเปรียบเทียบในเชิงที่ ไม้ เมืองเดิม ถนัดและความเปรียบเหล่านั้นง่ายแต่ลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจกระจ่างเห็นภาพพจน์ชัดเจน เช่น

"คืนนี้ บ้านระกำก็จะหลากหลายด้วยเลือดตั้งเดือนสิบสองระดุน้ำ"

(กลางเพลิง, หน้า ๒๗๔)

"มีอันนี้ ร่มพฤษ์พระกร่างเหมือนมีปูสิง"

(เกรียนหัก, หน้า ๔๐๕)

"เลือเพื่อนแสนงอน ตั้งอิสรที่ที่แก่นชาย"

(คนละถิ่น, หน้า ๘๖)

"ครูธิดของสาวเมืองสร้อยนั้น รุ่มเต็มตัวก็ตระหนกหวั่นไหว ตั้งแม่แก้มเมื่อพบพรานสะกัศหน้าเมื่อใกล้รุ่ง"

(นางห้าม, หน้า ๑๓)

"การคืนรนบ้าย เบียงของ เรียม เหมือนลมพัดกองเพลิงในอกเจ้าขวัญให้คุ้ยงขึ้น"

(แผลเก่า, หน้า ๑๔)

^๑วิภา กงกะนันท์, เรื่องเดิม, หน้า ๓๒

"รักใคร่ของเราดูชั่วเดียวเท่านั้น สุดแล้ว สุดเหมือนหางไถที่หัวผาลหัก"

(รอยไถ, หน้า ๗๖)

"ยืมของสาหร่ายนั้น เยียบเย็นตั้งน้ำเมื่อหนาว"

(ลมตะเภา, หน้า ๑๒๒)

ข้อสังเกตการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบแบบอุปมาของไม้ เมืองเดิม เช่น เปรียบกับ เดือนสิบสองระดูน้ำ เหมือนมีปูสิง เหมือนลมพัด ตั้งแม่แก้งเมื่อพบพราณ เหมือนหางไถที่หัวผาลหัก และ ตั้งน้ำเมื่อหนาว เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งเปรียบเทียบซึ่งชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนารู้จักดี แสดงให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามรักษามรดกของเรื่องแนวลูกทุ่งไว้อย่างสม่ำเสมอ ความเปรียบก็ไม่นิยมนำไปเปรียบกับสิ่งซึ่งห่างไกลตัวละคร เน้นให้เห็นความพิถีพิถัน หรือความสามารถในการสร้างบรรยากาศแนวเรื่องลูกทุ่งได้เด่นชัดมาก

๓.๒.๓.๒.๒ การเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ (Metaphor) เป็น โวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกัน หรือเท่ากัน ทุกประการ โดยใช้คำว่า "เป็น" "เท่า" "คือ" ฯลฯ ในการเปรียบเทียบ เช่น

"ถนนและเป็นสังขยา"

"หน้าขาวเป็นน้ำข้าว"

"มังกันส์ มีปรีชาเสียบแหลม ปัญญาเป็นเข็ม" เป็นต้น^๑

จากการวิเคราะห์งานเขียนของ ไม้ เมืองเดิม เห็นมีใช้การเปรียบเทียบในลักษณะ อุปลักษณ์อยู่มาก เช่น

"เจ้าไต้ก่ง ได้ชื่อสมญาหลายอย่าง ทั้งขริบ และเป็นโคกระปือของสาว ๆ"

(ไต้ลุ่ม, หน้า ๒๗๖)

"เรียมเป็นทาสน้ำเงินซึ่งแม่นายซื้อไว้"

(แผลเก่า, หน้า ๖๑)

^๑วิชา กงกะนันทน์, เรื่องเดิม, หน้า ๓๐

"มิตรที่ดีที่สุด คือศัตรูเก่าที่ทวนมารักกัน"

(รอยไถ, หน้า ๖๑)

"เพราะฉลาดเกินคนอื่น เขาอยู่น่ะซี ถึงได้รั้งกูยืม เขาเป็นหมาถูกน้ำร้อน"

(สาวชะโงก, หน้า ๕๒)

"ที่ได้ห่อหมากแล้ว และเจ้าเงินยางนี้แหละจะเป็นทิพย์ชูชีวิตที่ยิ่ง เสียกว่าหมากร้อยมา แต่เมืองสวรรค์"

(หมื่นช่อง, หน้า ๓๓๔)

ข้อสังเกต การใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ ไม้ เมืองเดิม ใช้คำว่า โครกระบือ ทาสน้ำเงิน หมาถูกน้ำร้อน แสดงให้เห็นชัดว่า ไม้ เมืองเดิม นิยมถ้อยคำพื้นบ้านที่เป็นคำสามัญซึ่งชาวบ้านใช้กันอยู่จริง ๆ เป็นสิ่งซึ่งตัวละครรู้จักคุ้นเคยและพบเห็นในชีวิตประจำวัน นำมาใช้เปรียบเทียบให้ข้อความเด่นกระจ่างขึ้น แทนที่จะนำไปเปรียบกับสิ่งซึ่งยากหรือไม่คุ้นเคย เป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในการใช้ภาพพจน์

๓.๒.๓.๒.๓ การเปรียบเทียบแบบอภิปจน์ (Hyperbole) คือ การพูดเกินความจริงเพื่อเน้นความรู้สึก มิใช่เพื่อหลอกลวง เช่น

"ฉันรักเธอเท่าฟ้า"

"ฉันรอเธอตั้งโกฏิปี"

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ชอบใช้อภิปจน์คือการเปรียบเทียบเกินความจริงในงานเขียนอยู่หลายแห่ง ทั้งนี้เห็นได้ว่าเพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วม เป็นเสน่ห์ของการใช้ภาษาในกลวิธี การประพันธ์ ดังตัวอย่าง

"เสมือนเที่ยงคืนแรมหนึ่งค่ำที่ฝนโปรยมานั้น จะเป็นสักร้อยคืนทิพย์หรือร้อยชาติร้อยปี"

(กลางเพลง, หน้า ๑๑๔)

"ออกกลางโหมเดินเสียบแฝงไปตามริ้ว หัวใจร้อนยิ่งเพลิง"

(ทหารเอกพระบิณฑูร, หน้า ๒๐๓)

"ไอ้เจ้ากูเอ๊ย มันช่างพลุ่งจัดท่าแสงงามดีเหลือเกิน สว่างดีเหมือนตะวันขึ้นส่องสักร้อยดวง"

(นางห้าม, หน้า ๑๓๔)

"ได้ยินเสียงหัวเราราวกิน เลือคอยู่ข้างหลัง"

(เรือเพลง-เรือเร่, หน้า ๑๒๗)

"กำนันเอี่ยมใจร้อนราว ไฟสุม"

(เรือเพลง-เรือเร่, หน้า ๔๗)

ข้อสังเกต การใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบแบบอภิปจน์ของ ไม้ เมืองเดิม เห็นได้ชัดว่าสิ่งที่ ไม้ เมืองเดิม นำมาเปรียบ เช่น หัวใจ ร้อนยิ่งเพลิง สว่าง เหมือนตะวันส่องสักร้อยดวง กินเลือค ราวไฟสุม เป็นสิ่งซึ่งคนพื้นบ้านรู้จักคุ้นเคยดี ไม้ เมืองเดิม ไม่เคยนำสิ่งที่ห่างไกลตัวละครมาใช้ในโวหารเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม ต้องการรักษาบรยากาศแนวเรื่องลูกทุ่งไว้อย่างเหนียวแน่น ยกตัวอย่างหากจะเปรียบเทียบความสว่างไสวของแสงเพลิง นักเขียนบางคนอาจเปรียบเทียบว่า สว่างดีเหมือนกรุงเทพวันเฉลิมพระชนมพรรษา หรือ สว่างไสวราวเมืองลาสเวกัส ซึ่งอาจเป็นการเปรียบเทียบของนักเขียนรุ่นใหม่ แต่ ไม้ เมืองเดิม เปรียบเทียบว่า สว่างดีเหมือนตะวันขึ้นส่องสักร้อยดวง ความเปรียบดังนี้ไม่มีผู้ใดต้องถามต่อไปว่าเป็นอย่างไร เพราะไม่มีผู้อ่านคนใดไม่เคยเห็นตะวัน จึงเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นนักเขียนผู้มีความสามารถด้านการใช้โวหารเชิงอุปมา

๓.๒.๓.๒.๔ การเปรียบเทียบแบบบุคคลาธิฐาน (Personification) เป็นการใช้ภาษาในลักษณะที่ทำให้ดูเหมือนว่าสรรพสิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่คนดูประหนึ่งว่าเป็นคน โดยให้สรรพสิ่งเหล่านั้นแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ ราวกับเป็นคนหรือสิ่งมีชีวิต เช่น พุดได้, ร้องไห้ได้, รู้สึกได้ หรือกำหนดบทบาทและฐานะให้สรรพสิ่งเหล่านั้นทั้งรูปธรรมและนามธรรม จนดูประหนึ่งว่าเป็นคน เช่น เรียกข้าวในนาว่า "แม่โพสพ" เรียกความตายว่า "พระยามัจจุราช" เรียกแผ่นดินว่า "แม่พระธรณี" เป็นต้น

ไม้ เมืองเดิม ใช้การเปรียบเทียบแบบบุคคลาธิฐานหลายแห่งในงานเขียนหรือบางแห่งก็ใช้ควบคู่กับการอุปมา (Simile) ก็มี ตัวอย่างเช่น

"หูนั้นแว่วเสียงแกรกรากเหมือนลมพัดใบไม้ที่หลังศาล เสียงพึมพำเหมือน เจ้าทุ่งท่านบ่น"

(คำน้านม, หน้า ๓)

"ทั้งเสียงฆ้อง กลองระโคม เล่าก็ครางอยู่ตั้งคนต้อง เจ็บปวดเป็นสาหัส"

(ทหารเอกพระบัณฑูร, หน้า ๔๐)

"แม่หญิงก็สะท้อนใจหัวน้กกังวลด้วยกิริยาต่าง ๆ ดังปลาผุดว่ายน้ำเป็นที่หัวน้กแก้วอ่อนอันแยมอยู่ห่างไปสิ้นโคศ"

(นางห้าม, หน้า ๔๔)

ข้อสังเกต การเปรียบเทียบในเชิงปุคคลาธิษฐานของ ไม้ เมืองเดิม เช่นคำว่า เหมือนเจ้าทุ่งท่านบ่น หรือ ครางตั้งคนต้องเจ็บปวด หรือเป็นที่ หัวน้กแก้วอ่อนอันแยมอยู่ห่างไป สิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบไม่ว่าจะเป็น เจ้าทุ่งก็ดี หรือคนเจ็บปวดก็ดี และบัวอ่อนก็ดี ล้วนเป็นสิ่งซึ่งชาวชนบทคุ้นเคย เช่น เจ้าทุ่ง นั้น บอกถึงทั้งความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวชนบทที่คิดว่า ทุ่งก็มีเจ้าทุ่ง ป่าก็มีเจ้าป่า เขาก็มีเจ้าเขา ต้องเช่นสรวงบูชาเป็นต้น แม้จะเปรียบเสียงลมพัดก็นำไปเปรียบว่าเหมือนเจ้าทุ่งท่านบ่น ให้ความรู้สึกและอารมณ์ไปในบรรยากาศของลูกทุ่งอย่างสมบูรณ์แบบ จึงเห็นว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามรักษาแนวเรื่องลูกทุ่งไว้แม้ในเชิงการใช้โวหาร

๓.๒.๓.๒.๕ การเปรียบเทียบแบบปฏิกาคพจน์ หรือปรพาคษ์

(Paradox) คือข้อความที่มีความหมายขัดกัน ไม่ว่าผู้ใช้จะจงใจหรือไม่ก็ตาม เป็นข้อความที่กล่าวถึงสิ่งที่แปลกแต่จริงหรือไม่น่าเป็นไปได้ แต่เป็นไปได้แล้ว เช่น

"ดิฉันแอนตี้การพูดภาษาไทยปนฝรั่ง"

"ชีวิตของเขาเต็มไปด้วยความว่างเปล่า"^๑

เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้การเปรียบเทียบแบบปฏิกาคพจน์เพื่อให้โวหารหรือบทบรรยายน่าประทับใจ หรือย้าลักษณะข้อความที่บรรยายหลายแห่งในนวนิยายขนาดสั้นของเขา ดังตัวอย่าง

"ลักษณะขบขันหนึ่งสงบแต่ร่างหัวใจเหมือนกลองโหมตีอีกทีก็อยู่ในหัวอก"

(ชายสามโบสถ์, หน้า ๑๒๘)

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔

"วิสัยทหารอันเป็นยอดชายชาตรีนั้น แม้จะเห็นมหาญมทะเลเข้าล้างชีวิตก็ชั่วต่อริราชศัตรู
หากน้ำใจแน่น เล่าก็ถือชื่อสัตย์กตัญญูทั้ง เมตตาปราณีเสมอกัน"

(ทหารเอกพระบิณฑูร, หน้า ๒๔๐)

"แม้วางหน้าอีรีนว่า สวยผิดตาขึ้น ก็มองดูแม่นผิดิบ"

(ชายสามโบสถ์, หน้า ๑๓๕)

ข้อสังเกต การเปรียบเทียบในการใช้โวหารแบบปฏิภาคพจน์ของ ไม้ เมืองเดิม ก็
เช่นเดียวกับโวหารอื่น ๆ คือสิ่งที่ ไม้ เมืองเดิม นำมาเปรียบ เช่น กลองโหม หรือ ผิดิบ หรือ
ทหาร คำว่า กลองกับผิดิบ เป็นสิ่งซึ่งชาวบ้านคุ้นเคย แม้จะไม่เคยเห็นผิดิบ แต่เป็นความเชื่อว่า
หน้าตาไม่สวย ไม้ เมืองเดิม จึงนำมาเปรียบกับความไม่สดชื่น แทนที่จะนำคำอื่นซึ่งห่างไกลตัว
ละครมาเปรียบทำให้เห็นชัดว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามจะรักษาบรรยากาศของแนวเรื่องลูกทุ่งไว้

๓.๒.๓.๒.๖ การเปรียบเทียบแบบสมพจน์นัย (Synecdoche)

คือการเปรียบโดยกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดเพียงบางส่วน แต่ให้มีความหมายคลุมหมด
ทุกส่วน เช่น "เป็นหูเป็นตา" "ขอแรงหน่อย" (ต้องการคนมาช่วยทั้งตัว) เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้การเปรียบเทียบแบบสมพจน์นัยหลายแห่งและใช้ได้ดี
โดยเลือกคำได้กระจ่าง อ่านแล้วเข้าใจทันที ตัวอย่างเช่น

"การครองชีพของมนุษย์ทุกชั้นทุกวัย มาสิ้นสุดกันลง เพียงป่าช้านี่เอง"

(หมายถึงความตาย) (แผลเก่า, หน้า ๑๓๔)

"ตามถึงถ้ำอาย เปลว"

(หมายถึงที่อยู่ทุกแห่งไม่ว่าจะซ่อนตัวอยู่ที่ใด) (คนละถิ่น, หน้า ๒๓๔)

"แม่จำ พระอรหันต์"

(หมายถึงให้แม่ฝึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งพุทธศาสนิกชนถือว่าเป็นที่พึ่งสุดท้าย)

(ค่าน้ำนม, หน้า ๔๕๔)

"ใครลืมน้ำนม จงฉิบหาย"

(หมายถึงใครก็ตามที่ลืมนพระคุณของมารดาที่ได้เลี้ยงดูมาแต่เล็กแต่น้อย)

(ค่าน้ำนม, หน้า ๔๕๕)

ข้อสังเกต จากการใช้ภาพพจน์แบบสมพจน์นัยของ ไม้ เมืองเดิม จะเห็นว่าสิ่งซึ่ง ไม้ เมืองเดิม นำมาใช้เปรียบเทียบ เช่น ป่าช้า ถ้า พระอรหันต์ น้านม เป็นสิ่งที่ชาวชนบท รู้จัก เข้าใจดี เช่นคำว่า ป่าช้า หรือถ้า เป็นต้น แสดงให้เห็นชัดว่า ไม้ เมืองเดิม คัดเลือก ถ้อยคำหรือสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่าน เข้าใจง่ายขึ้นและพยายามเลือกสิ่งซึ่งเป็นของในแวดวง ชีวิตของตัวละคร เพื่อรักษาบรรยากาศแนวเรื่องลูกทุ่งดังความเปรียบอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

๓.๒.๓.๒.๗ การเปรียบเทียบแบบนามนัย (Metonymy) การใช้
โวหารแบบนี้คือการเอ่ยถึงสิ่งหนึ่งแต่ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น ตัวอย่าง เอ่ยชื่อคน แต่หมายถึง ผลงานของเขา เช่น

"ฉันรู้จักเจ้าฟ้ากั๋งมากกว่ารู้จักอังกฤษ กัลยาณพงศ์ ทั้งๆที่ฉันเป็นคนร่วมสมัยกับอังกฤษ"

(หมายความว่า รู้จักกวีนิพนธ์ของเจ้าฟ้ากั๋งมากกว่ากวีนิพนธ์ของอังกฤษ กัลยาณพงศ์)

หรือ เอ่ยถึงสถานที่ แต่หมายถึงคนที่อยู่ที่นี่ เช่น

"ไม่มีปฏิกริยาจากรัฐสภามหาวิทยาลัย"

(หมายความว่าไม่มีปฏิกริยาจากนิสิตและอาจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

หรือ "ไม่มีข่าวจากท่าเหมบขาว"

(หมายความว่า ไม่มีข่าวจากประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่เป็นอยู่ปัจจุบันขณะที่พูด)^๑

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้การเปรียบเทียบในทำนองนามนัยอยู่บ้าง แม้จะไม่มาก และไม่ชัดเจนนัก ตัวอย่างเช่น

"เดี๋ยวนี้หัวใจของโรยคงเหลือแต่สิ่งเดียว ... คือ รสมือชาย ..."

(ชายสามโบสถ์, หน้า ๗๕)

(หมายความว่าโรยเผ่าคิดถึงแต่การแตะเนื้อต้องตัวซึ่งตัวเอกฝ่ายชายเคยสัมผัส)

"เมื่อแหลมมา ก็เสียมให้แหลมพุ่งกลับไป"

(เรื่อเพลง-เรื่อเร่, หน้า ๒๓)

(หมายความว่าฝ่ายหนึ่งทำอะไรก็จะตอบสนองให้สาสมกันทุกประการ)

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖

"ลูกย่านล้มหมืน เขาไม่ตายกันที่อื่นนอกจากกลางศึก"

(สำเภาล่ม, หน้า ๕๐)

(หมายความว่าชายฉกรรจ์ทุกคนของชาวบ้านย่านล้มหมืนต้องเป็นทหาร ต้องกล้าหาญและต้องไม่บิตพริ้ว ในการไปรบ)

"อายลูกไพร่ ที่พอเกาะตัวมาใช้งาน"

(หนามยอก-หนามบ่ง, หน้า ๔๓)

(หมายความว่าถึงคนที่เป็นผู้รับใช้และผู้พูดเหยียดว่ามีฐานะต่ำกว่า)

ข้อสังเกต การใช้ภาพพจน์การเปรียบเทียบแบบนามนัยของ ไม้ เมืองเดิม ถ้อยคำที่ ไม้ เมืองเดิม เลือกมาใช้ เช่น คำว่า แหลม คำว่า ลูกย่าน...กลางศึก และคำว่า อายลูกไพร่ ล้วนเป็นคำหรือสิ่งที่อยู่ในแวดวงชีวิตของตัวละครในเรื่องตัวละครรู้จัก ค้นเคย แม้ผู้อ่านก็รู้จักดี จึงเห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม พิถีพิถันมากในการคัดเลือกสิ่งซึ่งจะนำมาเปรียบเทียบในการใช้ภาพพจน์

๓.๒.๓.๒.๘ การเปรียบเทียบแบบอวตพากย์ (Synesthesia)

คือการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา เช่น รส เป็นผลของการสัมผัสด้วยลิ้น กลิ่น เป็นผลของการสัมผัสด้วยจมูก

การใช้โวหารแบบนี้อาจใช้ข้อความแปลกไป เช่น รสของความสุข แต่โดยปกติความสุข เป็นผลของสัมผัสด้วยใจ หรือกลิ่นของความรัก คนปากหวาน เสียงเซียว เป็นต้น^๑

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้การเปรียบเทียบแบบอวตพากย์อยู่บ้าง เช่น ใช้คำว่า หอมหัวใจที่นี้ (หมายถึงชื่นใจ)

มือกล้า (หมายถึงมือที่เคยต่อสู้มา)

หัวใจเด็ก (คนอ่อนแอ, ขลาด)

ขุนหุ้ง (ผู้มีฝีมือเหนือคนในท้องหุ้งนั้น)

ข้อสังเกต จากการใช้ภาพพจน์แบบอวตพากย์ของ ไม้ เมืองเดิม สิ่งที่ไม่ เมืองเดิม คัดเลือกมาใช้ในความเปรียบเทียบ เช่น มือกล้า ซึ่งหมายถึงมือที่เคยยิง เคยปล้น เคยเผาหมู่บ้าน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒

บ้าน หรือเคยรบกับข้าศึก เป็นคำที่เข้าใจง่าย เพราะความกล้ากับความขลาดเป็นนามธรรมที่คนทั่วไปรู้จัก เข้าใจดี หรือคำว่า หัวใจเด็ก เด็กก็เป็นสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยไม่ต้องอธิบายมากกว่า เด็กอายุน้อย อาจซี้ขลาด หรือกลัวสิ่งที่ไม่เคยเห็น เป็นต้น แม้แต่คำว่า ขุนทุ๋ง ก็ให้ความหมายและบรรยากาศของเรื่องลูกทุ๋งว่า ขุนทุ๋งนั้นคือผู้มีฝีมือเหนือกว่าคนอื่น ๆ ในท้องทุ๋งนั้น เป็นคำยกย่อง เช่น ขุนตาบ ขุนศึก เป็นต้น นับว่า ไม้ เมืองเดิม พยายามสร้างคำและนำสิ่งที่ผู้อ่านคุ้นเคยรู้จักมาเปรียบ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ในการใช้ภาษาของ ไม้ เมืองเดิม

๓.๒.๓.๒.๔ การเปรียบเทียบแบบใช้อุทาหรณ์ (Analogy) เป็นวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์หรือความคิดสองอย่างที่มีความหมายต่างกันว่าคล้ายกันโดยการยกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการจะอธิบาย ดูคล้ายวิธีใช้อุปมา (Simile) ความแตกต่างอยู่ที่ว่า อุปมา (Simile) เป็นการเปรียบเทียบด้วยคำ ในขณะที่อุทาหรณ์ (Analogy) เป็นการเปรียบเทียบข้อความ ตัวอย่าง

"อันว่านกเขาไฟซึ่งมีเสียงไพเราะอ่อนหวาน ยืนชพอยู่ได้ด้วยแสงจันทร์ฉันใด ข้าพเจ้า ยืนชพต่อมาได้ก็ด้วยแสงจันทร์แห่งดวงหน้าของนางฉันนั้น

(กามนิต, หน้า ๓๓)

หรือ

"โอ้เรื่องความคิดของคนนี้ ผมก็เห็นว่ามันเหมือนกับตะเกียงที่จุดขึ้น เพื่อส่องทางให้พ้นจากความมืดในใจ"

(ไผ่แดง, หน้า ๒๔๐)^๑

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้โวหารเปรียบเทียบแบบอุทาหรณ์อยู่หลายแห่ง เช่น

"ชายชาติกร หาใช่เกิดมาเป็นข้าสองเจ้ามิได้ฉันใด ทหารพระบัณฑูรย่อมฉันนั้น"

(ทหารเอกพระบัณฑูร, หน้า ๒๖)

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔

"ทัพ้อปากรับ ทุกหยดที่น้ำเย็นล่วงคอ ชุ่มหัวใจเหมือนเปลือกผ้าอาบน้ำ เหมือนไฟเผาอกที่ถูกดับด้วยน้ำเย็น"

(บางระจัน, หน้า ๒๑๙)

"ดอกรักมือสั้น หัวใจเหมือนลงเบ้าหลอม ตั้งเหล็กที่มันดี เป็นมีดเป็นดาบข้ายมาแล้ว
เมื่อก่อน เพียงฟังคำอิทาสล่ำกู"

(สำเภาล่ม, หน้า ๒๖)

ข้อสังเกต จากการใช้ภาพพจน์เชิงอุทาหรณ์ของ ไม้ เมืองเดิม เห็นว่าตัวอย่างที่ ไม้ เมืองเดิม นำมาใช้อ้างหรือเปรียบเทียบ เช่น ตัวอย่างว่า ข้าสองเจ้า หรือ เปลือกผ้าอาบน้ำ หรือ ไฟเผา หรือ เบ้าหลอมเหล็ก ล้วนเป็นตัวอย่างซึ่งไม่ห่างไกลตัวละคร เป็นพฤติกรรมสามัญ ซึ่งเกิดขึ้นจริงหรือเห็นได้ในชนบท นับว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นนักเขียนที่คำนึงถึงความง่ายในการใช้ความเปรียบ การยกตัวอย่างมาอ้างอิง จึงทำให้ภาษาของ ไม้ เมืองเดิม เข้าใจง่าย เหมาะกับแนวเรื่องประเภทลูกทุ่งของเขา

๓.๒.๓.๒.๑๐ การเปรียบเทียบแบบปฏิเสธ (Rhetorical Question) เป็นศิลปะของการใช้คำถาม คือเป็นคำถามที่มีได้หวั่งคำตอบ ผู้ถามมีเจตนาจะเรียกร้องความสนใจมากกว่าต้องการคำตอบ แต่หากจะมีคำตอบ คำตอบนั้นก็มักจะเป็นคำตอบปฏิเสธ ตัวอย่าง

"ซันรถภาษาอะไร อยากตายหรือ"

"ฝนแล้งแบบนี้ชาวนาชาวไร่จะอย่างไรกัน"

หรือ

"ก็โลกเรามันมีอะไรเป็นที่แน่นอน มีอะไรเป็นเครื่องหมายของความยุติธรรมอันแท้เพียง... คนซื้อสัตย์สุจริต รักเกียรติยศชื่อเสียง ต้องทำงานทั้งกลางวัน กลางคืน โดยปราศจากความ ผาสุก ดำรงชีวิตเหมือนพวกทาส นี่ความยุติธรรม มีอยู่ที่ตรงไหน"

(ลูกผู้ชาย ของศรีบูรพา, หน้า ๓๐๒-๓๐๓)

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖

ผู้วิจัยพบว่า ไม้ เมืองเดิม ใช้โวหารเชิงปฏิพจน์อย่างน่างในบทประพันธ์ของเขา เช่น "หลีก! ภูษิตเดียว ใครจะแลก"

(บางระจัน, หน้า ๖๐)

"พุทโธ ! พ่อเอ๋ย! สันมาแต่ตัวกันทั้งนั้น จะเอารถไฟ รถยนต์ที่ไหนดมาละพ่อ พุดถึงว่าเดินกันเถอะ จะชักเท่าไหน สักหุงข้าวสักหม้อหนึ่งได้ไหม"

(บ้านนอกเข้ากรุง, หน้า ๑๔๐)

ข้อสังเกต จากการใช้ภาพพจน์แบบปฏิพจน์ของ ไม้ เมืองเดิม ไม้ เมืองเดิม ใช้ภาษาธรรมดา ไม้ใช้สำนวนโวหารลึกลับหรือให้ข้อคิดเหมือนของนักเขียนคนอื่น ๆ ที่ยกมาเป็นตัวอย่าง เช่น ประโยคที่ว่า "หลีก! ภูษิตเดียว ใครจะแลก" ก็เป็นประโยคเรียบ ๆ ง่าย ๆ แต่เป็นการใช้ภาพพจน์แบบปฏิพจน์ที่เห็นชัดที่สุด

จากตัวอย่างการใช้ภาพพจน์ทั้งหมด เห็นได้ว่า ไม้ เมืองเดิม เป็นนักเขียนที่มีความสามารถสูงในการใช้ภาพพจน์ และภาพพจน์ดังกล่าวทำให้โวหารของ ไม้ เมืองเดิม กระฉ่าง กระชับ คนทุกระดับอ่านเข้าใจดี นอกจากนั้น ไม้ เมืองเดิม ยังพิถีพิถันใช้ภาพพจน์ในลักษณะที่พยายามรักษาบรรยากาศแนวเรื่องลูกทุ่งไว้ได้ครบถ้วน นับเป็นเอกลักษณ์ของ ไม้ เมืองเดิม

สรุปการใช้สำนวนภาษาของไม้ เมืองเดิม

ไม้ เมืองเดิม จัดเป็นนักประพันธ์ที่มีความสามารถอย่างยิ่งในด้านการใช้สำนวนภาษา ทั้งการสรรคำ การสร้างประโยคและการใช้สำนวนโวหาร ซึ่งหมายถึงการบรรยายและพรรณนา ความ พอสรุปให้เห็นชัดเจนเป็นข้อ ๆ ดังนี้คือ

๑. การสรรคำ

ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้คำนามที่เป็นคำไทยแท้ตั้งชื่อตัวละครหรือชื่อสถานที่ ไม่นิยมใช้ภาษาต่างประเทศหรือคำหลายพยางค์ คงใช้คำง่าย ๆ สั้น ๆ เหมาะกับบรรยากาศแนวเรื่องลูกทุ่ง

ไม้ เมืองเดิม ใช้คำที่เป็นภาษาพื้นบ้านอย่างที่ชาวชนบทใช้ คือคำว่า ภู มิ่ง ข้า เอ็ง เจ้า และคำ อ้าย ฮี โดยมีได้ถือว่าเป็นคำหยาบ เพื่อให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นและฐานะของตัวละคร และทำให้เรื่องสมจริง

เกี่ยวกับคำคุณศัพท์และคำวิเศษณ์ ไม้ เมืองเดิม ใช้ตามอย่างนักเขียนคนอื่นบ้าง จะมีแปลกก็คือการตัดคำคุณศัพท์หรือคำวิเศษณ์ให้สั้นลง ส่วนคำกริยา ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้คำกริยาที่เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวันของชาวชนบทมากกว่าภาษาที่เป็นแบบแผน

ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้คำอุทานและคำลงท้ายต่าง ๆ อย่างมาก ภาษาพูดแทบทุกประโยค จะมีคำอุทานหรือคำลงท้ายในลักษณะลูกทุ่งเพื่อ เสริมบทสนทนาให้เข้ากับบรรยากาศของเรื่อง

ไม้ เมืองเดิม มีเอกลักษณ์ ในการสรรคอย่างมาก โดยพยายามตัดคำบ้าง รวมคำบ้าง หรือคิดคำขึ้นให้กระชับรัดกุมเหมาะกับคำพูดของตัวละครบ้าง นับเป็นประติศรัฎ์การทางด้านการใช้คำ ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้เสียงของคำหรือที่เรียกกันว่าภาษาพูดจริง ๆ แทนภาษาเขียน ไม่ว่าจะ เป็นบทสนทนาหรือบทบรรยายมีใช้มาก และแทบทุกเรื่อง นับเป็นลักษณะเฉพาะตนที่เด่นมากในเชิงการประพันธ์

ข้อที่น่าสังเกตคือ แม้ว่า ไม้ เมืองเดิม ถนัดใช้ภาษาแบบลูกทุ่งเพื่อให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น และฐานะของตัวละคร หรือเพื่อให้ผสมกลมกลืนกับบรรยากาศของเรื่อง แต่หากเป็นนวนิยายแนวอิงประวัติศาสตร์ ไม้ เมืองเดิม พยายามในการใช้คำและคัดเลือกคำให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เรื่องดำเนินเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ไม้ เมืองเดิม ยังสามารถใช้ถ้อยคำที่ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นเป็นอย่างดี

๒. การสร้างประโยค

ไม้ เมืองเดิม ใช้ทั้งประโยคสั้น ๆ และประโยคยาวในการเขียนนวนิยาย ส่วนมากประโยคสั้นมักใช้ในบทสนทนาของตัวละคร ประโยคยาวใช้ในการบรรยายและพรรณนาความลักษณะประโยคของไม้ เมืองเดิม สมบูรณ์ตามรูปแบบที่ดีของการใช้ภาษาไทย ถ้อยคำหรือวลีที่นำมาขยายก็ทำให้ประโยคชัดเจนและเข้าใจง่าย

๓. การใช้สำนวนโวหาร

ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้คำน้อยแต่กินความมากในการบรรยายหรือพรรณนาความ มักใช้คำง่าย สั้นและเรียบ ไม่นิยมถ้อยคำวิจิตรพิริ้งพรายหรือศัพท์แสงหรูหรา คำที่ไม้ เมืองเดิม นำมาใช้ในบทบรรยายมักให้ความหมายกระจ่างทุกคำ อ่านแล้วเข้าใจทันทีโดยไม่ต้องตีความ ไม้ เมืองเดิม นิยมการบรรยายแบบรวบรัดให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้เอง ไม่นิยมการบรรยายหรือพรรณนา

ในส่วนที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยจนเกินไป, แต่ ไม้ เมืองเดิม มีวิธีเขียนบทบรรยายหรือพรรณนา
ความให้อ่านเข้าใจง่าย เห็นภาพที่พรรณนาชัดเจนด้วยกลวิธีการเขียน หรือการใช้ภาพพจน์อย่าง
ง่าย ๆ นับว่า ไม้ เมืองเดิม มีความสามารถมากในการบรรยายและพรรณนาความ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย